

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ»
Кафедра соціології**

ТЕХНОЛОГІЇ СУЧАСНИХ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання практичних і самостійних робіт
для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 054 «Соціологія»

**Одеса
2024**

УДК: 316.33-047.37(073)

*Рекомендовано навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол No 4 від __ січня 2024 р.)*

Укладач:

Лілія ЯКОВЛЕВА – доктор політичних наук, професор, професор кафедри соціології.
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-0942-485X>

Рецензенти:

Василь ПАЛЮГА – кандидат соціологічних наук, доцент, начальник групи морально-психологічного забезпечення Приморського РТЦК та СП м Одеси, підполковник;

Ганна ЯТВЕЦЬКА – кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри Міжнародних відносин, суспільних комунікацій та ІТ-права Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку.

Я474 Технології сучасних соціологічних досліджень: : метод. вказівки до виконання практ. і самост. робіт для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 054 «Соціологія» [Електронне видання] / Л.І. Яковлева; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». – Одеса, 2024. 56 с.

Методичні вказівки призначені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 054 «Соціологія» з метою закріплення лекційного матеріалу та підготовки до практичних занять з дисципліни «**Технології сучасних соціологічних досліджень**». Містять завдання до практичних занять та самостійної роботи.

УДК: 316.33-047.37(073)

© Л.І. Яковлева, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Перелік практичних занять.....	5
Загальні рекомендації до вивчення дисципліни.....	5
Практичне заняття 1.	10
Практичне заняття 2.1.....	14
Практичне заняття 2.2	17
Практичне заняття 3.	20
Практичне заняття 4.	22
Практичне заняття 5	25
Практичне заняття 6	30
Практичне заняття 7.	36
Практичне заняття 8.....	39
Практичне заняття 9.	42
Практичне заняття 10.	46
ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ.....	49
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Технології сучасних соціологічних досліджень» покликана сформулювати розуміння місця та ролі емпіричного дослідження в соціології та в структурі соціологічного знання, специфіки методології емпіричного рівня.

Методичні вказівки до виконання практичних і самостійних робіт з дисципліни «Технології сучасних соціологічних досліджень» підготовлено на основі теорії та практики здійснення сучасних технологій соціологічних досліджень з метою закріплення лекційного матеріалу та призначені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 054 «Соціологія».

В Україні накопичено значний досвід виконання соціологічних досліджень і використання сучасних методів отримання, обробки й аналізу соціологічної інформації, що й зумовлює об'єктивну необхідність ознайомлення здобувачів вищої освіти, які опановують фахові напрями зі здобутками та проблемами з галузі знань соціології. Вивчення курсу «Технології сучасних соціологічних досліджень» допоможе здобувачам ознайомитись зі змістом та особливостями застосування теорії, методології, методики, техніки та процедури дослідження явищ соціальної реальності. Знання дисципліни сприятимуть зростанню рівня фахової компетентності здобувачів вищої освіти, слугуватимуть передумовою застосування набутих теоретичних знань у практичній діяльності.

Метою викладання навчальної дисципліни «Технології сучасних соціологічних досліджень» є засвоєння знань та набуття навичок практичного використання сучасних методів збирання соціологічної інформації та правил, технік, інструментів проведення соціологічного дослідження.

Завдання дисципліни «Технології сучасних соціологічних досліджень»:

- розкрити загальні принципи та правила застосування методів збору соціологічної інформації для вивчення явищ та процесів соціальної реальності;
- навчитися розробляти програму, стратегію та анкету соціологічного дослідження;
- вміти застосовувати вибіркового підхід в процесі здійснення соціологічного дослідження;
- набути практичні навички та уміння організувати та проводити соціологічні дослідження;
- аналізувати та використовувати отримані результати дослідження.

За підсумками вивчення дисципліни «Технології сучасних соціологічних досліджень» здобувачі вищої освіти повинні *знати*:

- правила та володіти технологіями, що забезпечують якість соціологічного дослідження на теоретико-методологічному та емпіричному рівнях;

- логіку програми соціологічного дослідження;
- форми організації й здійснення соціологічних досліджень;
- критерії вибору та передумови оптимального застосування окремих підходів, методів, технік чи методик в умовах конкретної дослідницької ситуації;
- правові й етичні вимоги до процесу здійснення соціологічних досліджень.

В результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні *вміти*:

- застосовувати набуті знання під час самостійного програмування та проведення соціологічного дослідження за обраною проблематикою;
- застосовувати методи збирання та обробки соціологічної інформації;
- аналізувати, узагальнювати, формулювати висновки та рекомендації;
- презентувати отримані результати дослідження та застосовувати їх у дослідницькій діяльності.

На вивчення дисципліни відводиться 120 годин, 4 кредити ECTS (з них, 20 – лекційних, 40 – практичних, 60– самостійна робота).
Форма підсумкового контролю – екзамен.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

№ з/п	Назви тем	Л.	П.	С.	Інд.з.
		год			
Тема 1	Теоретико-методологічні засади вивчення технологій соціологічних досліджень.	2	4	2	2
Тема 2	Етапи та особливості організація та здійснення соціологічного дослідження. Програма соціологічного дослідження.	2	4	2	2
Тема 3	Стратегія дослідження.	2	4	2	2
Тема 4	Планування вибірки у соціологічних досліджень.	2	4	2	4
Тема 5	Підготовка анкети дослідження як основного інструментарію. Аналіз та проблеми вимірювання соціальних характеристик. Конструювання шкали - еталона вимірювання.	2	4		4
Тема 6	Класифікація методів збирання соціологічної інформації. Спостереження та експеримент як методи вивчення явищ соціальної реальності.	2	4	2	2
Тема 7	Технології проведення опитування, інтерв'ю, анкетування.	2	4	2	2
Тема 8	Організація збирання даних в процесі соціологічного дослідження.	2	4	2	10
Тема 9	Аналіз, інтерпретація, презентація результатів соціологічного дослідження	2	4	2	2
Тема 10	Тенденції та особливості застосування технологій соціологічних досліджень	2	4	2	10

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Рекомендації щодо підготовки до практичних занять здобувачів вищої освіти:

Практичні заняття спрямовані на закріплення знань, одержаних під час лекційних занять та самостійної підготовки слухачів, одержання умінь та навичок з дисципліни «Технології сучасних соціологічних досліджень».

Практичне заняття - форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд здобувачами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом виконання здобувачем відповідно сформульованих питань та завдань.

Практичне заняття включає проведення контролю знань, умінь і навичок здобувачів, постановку з проблемних питань викладачем та обговоренням за участю здобувачів, виконання індивідуальних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Оцінки, отримані здобувачем за окремі практичні заняття, враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Практичні заняття відповідають темам лекцій. Всі практичні заняття спрямовані на розвиток умінь та навичок щодо використання теоретико-

методичних та науково-практичних основ з технології сучасних соціологічних досліджень.

Заняття проходять в інтерактивних формах. Для цього необхідна підготовка до практичного заняття. Підготовка передбачає наступні складові: вивчення матеріалів лекції; вивчення рекомендованої літератури; вивчення додаткових матеріалів; відповіді на проблемні питання щодо теми та виконання завдання для самостійної роботи.

Кожне заняття будується за певною схемою, в залежності від обраної техніки. У матеріалах практичних занять надаються рекомендації підготовки та план проведення заняття.

Атестуються з дисципліни здобувачі, що прослухали лекційний курс, взяли активну участь у практичних заняттях, засвоїли матеріал, запропонований для самостійного вивчення, а також виконали індивідуальні завдання.

Рекомендації щодо організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

Самостійна робота є важливою складовою навчання, оскільки сприяє кращому засвоєнню матеріалу та формуванню навичок у час, вільний від аудиторних занять.

Самостійна робота здобувачів – одна з важливих складових освітнього процесу та засобів засвоєння навчального матеріалу в вільний від обов’язкових навчальних занять час.

Метою самостійної роботи здобувачів є забезпечення системного і послідовного засвоєння програми навчальної дисципліни, формування у них самостійності, відповідальності, вміння аналізувати, систематизувати та узагальнювати отриману інформацію.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти з дисципліни « Технології сучасних соціологічних досліджень » включає:

- опрацювання рекомендованої літератури з проблемних питань практичного заняття;
- робота з інформаційними ресурсами, статистичними даними та результатами соціологічних досліджень з проблематики заняття;
- власна пошукова робота при самостійному виконанні завдань (завдання містяться в кожній темі).
- підготовка завдань для самостійної роботи та заповнення форм звітності, винесених на самостійну роботу.
- підготовка доповідей та рефератів до практичного заняття;
- підготовка проектної документації та презентації проекту.

Завдання для самостійної роботи передбачені до практичного заняття, їх терміни виконання чітко регламентуються. Передбачено поточний та підсумковий контроль результатів такої роботи здобувачів вищої освіти з боку викладача.

Вимоги академічної доброчесності:

Завдання, винесені на практичні заняття чи для самостійного опрацювання, мають виконуватися здобувачем вищої освіти особисто на основі здобутих знань та компетентностей.

При використанні ідей, тверджень, відомостей з літературних джерел чи інших інформаційних ресурсів обов'язково робити посилання на автора і джерело із дотриманням правил цитування.

При написанні доповідей, рефератів та інших видів робіт неприпустимим є плагіат, списування, некоректна цитування джерел.

Коректне представлення спільної роботи. Якщо завдання виконувалось у співавторстві з іншими здобувачами вищої освіти, то обов'язково зазначити особистий внесок.

Порушення принципів академічної доброчесності тягне за собою відмову у зарахуванні роботи.

Вимоги викладача:

Регулярне відвідування навчальних занять є необхідною умовою якісного засвоєння матеріалу дисципліни та набуття фахових компетентностей майбутніми спеціалістами.

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть присутні на всіх лекційних та практичних заняттях відповідно до розкладу та сумлінно виконуватимуть усі навчальні завдання. У випадку неможливості відвідати заняття (через хворобу тощо), здобувачі вищої освіти зобов'язані завчасно попередити про це викладача та у терміни, що не перевищують пропущені заняття, відпрацювати навчальний матеріал та виконати поставлені завдання.

Користування електронними пристроями (телефони, планшетні ПК тощо) під час аудиторної роботи дозволяється тільки з дозволу викладача та у відповідних до навчального курсу цілях. Поведінка в аудиторії повинна відповідати загальним вимогам ділової та наукової етики.

Для уникнення відставання у навчанні та отриманні своєчасного зворотного зв'язку вкрай важливо дотримуватися встановлених викладачем часових меж для подання робіт та оприлюднення результатів їх перевірки.

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти щодо опанування навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Система нарахування балів з курсу базується на об'єктивному оцінюванні знань та вмінь здобувачів вищої освіти, продемонстрованих ними впродовж семестру під час практичних занять, виконання індивідуальних завдань та екзамену.

При цьому враховуються такі ключові аспекти:

- сумлінне відвідування занять;
- своєчасне та якісне виконання завдання до практичного заняття;
- активна та аргументована участь в обговоренні проблемних питань;
- власна пошукова робота при самостійному виконанні самостійних завдань;

- коректне заповнення форм звітності до самостійної роботи.

За певні порушення академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація даних, порушення термінів подання робіт) передбачено зниження підсумкової оцінки або незарахування результатів навчання.

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти щодо опанування навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Критерії оцінювання знань здобувачів:

Оцінка виставляється за національною чотирибальною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно». При оцінці за основу слід брати повноту і правильність виконання завдань.

1. Оцінка «5» (відмінно) ставиться в тому разі, коли відповідь здобувача правильна, повна, послідовна, логічна; здобувач впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань.

2. Оцінка «4» (добре) ставиться в тому разі, коли відповідь правильна, послідовна, логічна, але здобувач допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань.

3. Оцінка «3» (задовільно) ставиться у тому разі, коли здобувач володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки.

4. Оцінка «2» (незадовільно) ставиться в тому разі, коли здобувач виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу або здобувач відмовляється відповідати на поставлені питання.

Шкала оцінювання			
100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	Fx	Незадовільно	Не зараховано
1-34	F		

Тема 1
Практичне заняття 1
Теоретико-методологічні засади вивчення технологій
соціологічних досліджень

Мета заняття - набуття та розширення знань щодо теоретико-методологічних засад вивчення технологій соціологічних досліджень.

Навчальні цілі:

- знати понятійний апарат, парадигми, методологію соціологічного дослідження;
- вміти застосовувати понятійний апарат, парадигми, методологію соціологічного дослідження.

Форми проведення заняття: обговорення питань, доповідей, рефератів, дискусія.

Основні поняття: соціологічне знання, прикладна соціологія, емпірична соціологія, соціальний факт, методологія соціологічного дослідження, парадигми соціологічного дослідження, методи, техніки та процедури дослідження.

Питання до практичного заняття 1.1

1. Сутність та специфіка рівнів соціологічного знання у структурі соціології.
2. Теорія і парадигми соціологічного дослідження.
3. Особливості емпіричного дослідження у соціології.
4. Поняття та інтерпретація факту: соціального, статистичного та наукового.
5. Мультипарадигмальність теоретико-методологічної основи соціологічної науки.

Питання до практичного заняття 1.2

1. Методологія соціологічного дослідження.
2. Методи, техніки, прийоми, процедури дослідження.
3. Класифікація соціологічних досліджень.
4. Поняття соціологічної інформації

Проблемні питання для обговорення:

1. Розкрийте особливості структури соціологічного знання.
2. Поясніть особливості системи соціологічного знання: трирівневої та п'ятирівневої концепції соціології.
3. Соціологія, політологія, психологія: партнерство чи конкуренція?
4. Визначте проблеми якості й надійності наукового пізнання соціальних явищ.

5. На Вашу думку, на якій проблематиці сьогодні актуалізує увагу соціологічна спільнота? Поясніть вибір.

6. Поясніть дилему «індивідуальне-загальне» соціологічного світосприйняття.

7. В чому полягає своєрідність соціологічного бачення соціальної реальності?

8. Обміркуйте, яка теоретична парадигма (марксизм та неомарксизм, функціоналізм, структуралізм, символічний інтеракціонізм та ін.) володіє найбільшим пояснювальним потенціалом в умовах глобальних реалій сучасності?

Теми для рефератів та доповідей:

1. Ключові проблеми методології сучасних соціологічних досліджень.
2. Домінуючі парадигми пояснення соціальної реальності: марксизм та неомарксизм, функціоналізм, структуралізм, символічний інтеракціонізм, інституціоналізм.
3. Особливості соціологічного бачення соціальної реальності.
4. Міждисциплінарна матриця соціології.
5. Роль соціолога у сучасному українському суспільстві.

Завдання для самостійної роботи:

1. Використовуючи ключові категорії, терміни та поняття дисципліни складіть словник (щонайменше 10 понять).
2. За допомогою смартфонів, планшетних ПК, проаналізуйте інформаційні ресурси та визначте актуальну проблематику соціологічних конгресів, конференцій, семінарів, наукових досліджень (на міжнародному та національному рівнях), яка сьогодні перебуває в центрі уваги наукової соціологічної спільноти. Порівняйте проблематику українських соціологів та їх зарубіжних колег. Поясніть дослідницький інтерес науковців до предмету актуальних досліджень. Підготуйте повідомлення за результатами дослідження та презентуйте на практичному занятті.

Порядок проведення заняття:

Аудиторна робота:

1. Обговорення запропонованих питань.
2. Презентація доповідей, рефератів.
3. Презентація (індивідуального завдання) складеного словника (щонайменше 10 понять).
4. Повідомлення за результатами дослідження актуальної проблематики для соціологічної спільноти та обговорення результатів.
5. Рефлексія (виявлення проблем та труднощів, що виникли у здобувачів у процесі вивчення теми).

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття :

Тема 1 «Теоретико-методологічні засади вивчення технологій соціологічних досліджень» розрахована на 4 години аудиторної роботи.

У процесі підготовки до практичного заняття здобувачі повинні зосередити увагу на вивченні понятійно-категоріального апарату дисципліни (рівні соціологічного знання, теоретична соціологія, прикладна соціологія, емпірична соціологія, соціальний факт, методологія соціологічного дослідження, парадигми соціологічного дослідження, методи, техніки та процедури дослідження), щоб використовувати його у процесі розробці та проведенні соціологічного дослідження; розуміти як співвідноситься методологія з теорією і парадигмою соціологічного дослідження, а саме звернути на увагу домінуючі парадигми пояснення соціальної реальності (марксизм та неомарксизм, функціоналізм, структуралізм, символічний інтеракціонізм); розтлумачити поняття «мультипарадигмальність» соціологічної науки та пояснити як це впливає на методологію соціологічного дослідження.

Обов'язково використовувати для підготовки рекомендовані джерела та інформаційні ресурси, для аргументованої відповіді робіть посилання на джерела використаної інформації.

Якісна, сумлінна та системна теоретична підготовка до практичного заняття дасть можливість змістовно провести аудиторну роботу та конструктивну дискусію з проблемних питань.

Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження. Київ: Дух і Літера, 2015. 380 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/70dffe1e-1c05-4f43-baa7-af278e96c721/content>
2. Вербець В.В. Методологія та методика соціологічного дослідження: Навчально-методичний посібник. Рівне: РДГУ: Інститут соціальних досліджень, 2008. С. 23-25. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/376/1/metodolog.pdf>
3. Гуменюк Л.Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.1. Львів: ЛьвДУВС, 2019. С.723-784.
4. Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 405 с.
5. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: Наукова думка, 2006. 232 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r362.pdf>
6. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: Підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. С. 11-13
7. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій. Львів.: Кальварія. 2003. 544с.

8. Яковлева Л.І. Легітимність публічної влади: рецепції та новації : монографія. Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 225 с.
9. Babbie, E.R. The Practice of Social Research. 14th Edition, Cengage Learning, Belmont. 2016. 566 p.

Допоміжні:

1. Абушенко В. Пострадянська соціологія: мультипарадигмальність і «туга» за теоретичним синтезом. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2013. № 4. С. 54-68. URL: <https://stmm.in.ua/archive/ukr/2013-4/6.pdf>.
2. Александер Дж. Ч., Рід І.А. Соціальна наука як прочитання і як перформанс: культурсоціологічне розуміння епістемології (Реферативний виклад). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2013. № 2. С. 89-104. URL: <https://stmm.in.ua/archive/ukr/2013-2/8.pdf>
3. Головаха Є. Альтернативний соціологічний словник. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2016. № 3. С. 191-194. URL: <https://stmm.in.ua/archive/ukr/2016-3/17.pdf>
4. Головаха Є. Альтернативний соціологічний словник. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2010. № 4. С. 194-195. URL: <https://stmm.in.ua/archive/ukr/2010-4/14.pdf>
5. Головаха Є. Соціологічне знання: специфіка, критерії науковості та перспектива розвитку. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2004. № 1. С. 5-14. URL: <https://stmm.in.ua/archive/rus/2004-1/1.pdf>
6. Лучік-Мусієздова С., Мусієздов О. Про традиції та нетрадиційні методи викладання в соціології. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 1. С. 173–175.
7. Ніколаєнко В., Ніколаєнко Л. Метод і методейя: методологічні ілюзії в сучасній соціології. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2015. № 2. С. 130-142. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2015-2/10.pdf>
8. Ніколаєнко В., Ніколаєнко Л. Метод і методейя: шлях до свободи чи логічний примус. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2015. № 4. С.159-173. URL: <https://stmm.in.ua/archive/ukr/2015-4/12.pdf>
9. Яковлева Л. І. Інституціональна теорія: у пошуках рецепту легітимності публічної влади. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. № 36. С. 147-152. URL: <http://apfs.onua.edu.ua/index.php/APFS>
10. Yakovleva L., Yakovlev D. Institutional interaction and political choice in a transitional society. what role for the social sciences? *The role of social sciences in Ukraine and the world: milestones and outlook: collective monograph* / O. Boryslavska, D. Kislov, V. Liakh, N. Nesprava, etc. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2020. 168 p. P. 146-163. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-190-2/146-163>

Ресурси відкритого доступу:

1. Аналітичний центр CEDOS - <https://www.cedos.org.ua/uk/research>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України - <http://www.idss.org.ua>.

3. Інститут соціології НАН України - <https://i-soc.com.ua/>
4. Київський міжнародний інститут соціології - <http://www.kiis.com.ua>.
5. Соціологічна асоціація України - <https://sau.in.ua/>
6. Соціологічна група «Рейтинг» - <https://ratinggroup.ua/>
7. Фонд «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» - <http://dif.org.ua>.
8. Центр Разумков - <http://razumkov.org.ua>

Тема 2

Практичне заняття 2.1

Етапи та особливості організації та здійснення соціологічного дослідження. Програма соціологічного дослідження.

Мета заняття - набуття та розширення знань щодо етапів та особливостей організації та здійснення соціологічного дослідження.

Навчальні цілі:

- знати структуру та етапи соціологічного дослідження;
- вміти пояснити та застосовувати складові елементи процесу дослідження

Форми проведення заняття: обговорення питань, доповідей, рефератів, дискусія.

Основні поняття: процес дослідження, етапи дослідження, ідея, концептуалізація, операціоналізація, вибір методу дослідження, гіпотеза, зібрання даних, інтерпретація даних, результати дослідження.

Питання до практичного заняття

1. Етапи соціологічного дослідження.
2. Концептуалізація та операціоналізація у соціологічних дослідженнях.
3. Підбір та обґрунтування методів дослідження.
4. Збір, обробка та аналіз даних дослідження.
5. Застосування результатів дослідження.

Проблемні питання для обговорення:

1. Поясніть взаємозв'язок між етапами процесу соціологічного дослідження.
2. В чому полягає зацікавленість проблемою дослідження?
3. Поясніть співвідношення якості результатів дослідження і якості соціологічної інформації

Теми для рефератів та доповідей:

1. Потенційні помилки у процесі соціологічного дослідження.
2. Якість соціологічної інформації: сутність та шляхи забезпечення.

Завдання для самостійної роботи:

Скласти схему власного соціологічного дослідження.

Порядок проведення заняття:

Аудиторна робота:

1. Обговорення запропонованих питань.
2. Презентація доповідей, рефератів.
3. Презентація схеми-структури процесу дослідження.
4. Рефлексія (виявлення проблем та труднощів, що виникли у здобувачів у процесі вивчення теми).

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття:

Тема 2 «Етапи та особливості організації та здійснення соціологічного дослідження. Програма соціологічного дослідження» розрахована на 4 години аудиторної роботи.

На практичному занятті 2.1 здобувач знайомиться з етапами та особливостями організації та здійснення соціологічного дослідження.

У процесі підготовки до практичного заняття здобувачі повинні зосередити увагу на вивченні структури соціологічного дослідження та її складових елементів. Використовуючи рекомендовані джерела здобувачі виокремлюють етапи проведення соціологічного дослідження та складають логічну схему процесу дослідження. На практичному занятті здобувачі дають аргументоване пояснення кожного визначеного елемента та наводять приклади (використовуючи власні дослідження).

Обов'язково використовувати для підготовки рекомендовані джерела та інформаційні ресурси, для аргументованої відповіді робіть посилання на джерела використаної інформації.

Якісна, сумлінна та системна теоретична підготовка до практичного заняття дасть можливість змістовно провести аудиторну роботу та конструктивну дискусію з проблемних питань.

Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження. Київ: Дух і Літера, 2015. 380 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/70dffe1e-1c05-4f43-baa7-af278e96c721/content>
2. Історико-теоретичний аналіз дослідницьких програм в соціології. В. Резнік, В. Степаненко; за заг. ред. В. Резніка. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 249 с. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/library/2022-istoriko-teoretichnij-analiz-doslidnickih-program.pdf>
3. Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха,

- С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. – Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 405 с.
4. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: Наукова думка, 2006. 232 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r362.pdf>
5. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: Підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 342 с.
6. Яковлева Л.І. Легітимність публічної влади: рецепції та новації : монографія. Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 225 с.
7. Babbie, E.R. The Practice of Social Research. 14th Edition, Cengage Learning, Belmont. 2016. 566 p.

Допоміжна:

1. Круглий стіл «Методологічні аспекти вивчення політичних установок населення щодо державних інститутів». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2021. 3. 167–186. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2021-3/12.pdf>
2. Круглий стіл «Методологічні та методичні аспекти соціологічного дослідження громадянського суспільства в Україні». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. №3. С.5-32. <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2017-3/16.pdf>
3. Яковлева Л. І. Президент говорить! Новорічні звернення президентів України: політичний PR, ритуал, раціональний дискурс (частина 2: В. Янукович, П. Порошенко, В. Зеленський). *Науковий журнал «Габітус»*. Вип. 19. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 37-41.
4. Яковлева Л. І., Шамша І.В., Яковлев Д.В. Президент говорить! Новорічні звернення президентів України: політичний PR, ритуал, раціональний дискурс (частина 1: від Л. Кравчука до В. Ющенка). *Науковий журнал «Габітус»*. Вип. 18. Т. 1. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 43-48.

Ресурсивідкритого доступу:

1. Аналітичний центр CEDOS - <https://www.cedos.org.ua/uk/research>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України - <http://www.idss.org.ua>.
3. Інститут соціології НАН України - <https://i-soc.com.ua/>
4. Київський міжнародний інститут соціології - <http://www.kiis.com.ua>.
5. Соціологічна асоціація України - <https://sau.in.ua/>
6. Соціологічна група «Рейтинг» - <https://ratinggroup.ua/>
7. Фонд «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» - <http://dif.org.ua>.
8. Центр Разумков - <http://razumkov.org.ua>

Тема 2

Практичне заняття 2.2

Етапи та особливості організації та здійснення соціологічного дослідження. Програма соціологічного дослідження.

Мета заняття - набуття теоретичних знань та удосконалення практичних умінь щодо розробки програми соціологічного дослідження.

Навчальні цілі:

- знати методологічні, методичні й організаційно-процедурні вимоги до програми соціологічного дослідження;
- вміти розробляти програму соціологічного дослідження.

Форми проведення заняття: обговорення питань, доповідей, рефератів, дискусія.

Основні поняття: програма дослідження, дослідницька проблема, гіпотеза, об'єкт і предмет дослідження, мета і завдання дослідження, інструменти.

Питання до практичного заняття

1. Програма як організаційна основа соціологічного дослідження.
2. Структура програми дослідження та її компоненти.
3. Зміст і функції програми соціологічного дослідження.
4. Гіпотеза як головний методологічний інструмент соціологічного дослідження: формування, логічна структура, принципи побудови, класифікація.

Перелік проблемних питань для обговорення:

1. Охарактеризуйте методологічний компонент програми соціологічного дослідження.
2. Визначте взаємозв'язок між проблемою, об'єктом і предметом дослідження.
3. Визначте можливість емпіричної перевірки гіпотез.

Теми для рефератів та доповідей:

1. Постановка проблеми - вихідний пункт розроблення програми дослідження.
2. Роль гіпотези у соціологічному дослідженні.

Завдання для самостійної роботи:

Розробити структуру програми соціологічного дослідження.

Порядок проведення заняття:

Аудиторна робота:

1. Обговорення запропонованих питань до практичного заняття.
2. Проводиться дискусія-обговорення проблемних питань.
3. Презентація доповідей, рефератів.
4. Презентація програми соціологічного дослідження.
5. Рефлексія (виявлення проблем та труднощів, що виникли у здобувачів у процесі вивчення теми).

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття:

Тема 2 «Етапи та особливості організація та здійснення соціологічного дослідження. Програма соціологічного дослідження» розрахована на 4 години аудиторної роботи.

На практичному занятті 2.2 здобувач знайомиться з програмою як організаційною основою соціологічного дослідження.

Під час підготовки до практичного заняття здобувачі повинні зосередити увагу на вивченні структури програми соціологічного дослідження та її структурних компонентів: (методологічний, методичний та організаційно-процедурний компонент). Вивчити особливості визначення об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження, формування гіпотези як головного методологічного інструменту.

Підготувати схему програми соціологічного дослідження. На основі схеми здобувачі розробляють програму власного соціологічного дослідження.

Обов'язково використовувати для підготовки рекомендовані джерела та інформаційні ресурси, для аргументованої відповіді робіть посилання на джерела використаної інформації.

Якісна, сумлінна та системна теоретична підготовка до практичного заняття дасть можливість змістовно провести аудиторну роботу та конструктивну дискусію з проблемних питань.

Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Історико-теоретичний аналіз дослідницьких програм в соціології. В. Резнік, В. Степаненко; за заг. ред. В. Резніка. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 249 с. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/library/2022-istoriko-teoretichnij-analiz-doslidnickih-program.pdf>
2. Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 405 с.
3. Кресвелл Дж. В., Кресвелл Дж. Д. Дизайн дослідження: підходи на основі якісних, кількісних і змішаних методів. Київ: Наш формат, 2022. 284 с.

- Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: Наукова думка, 2006. 232 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r362.pdf>
4. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: Підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 342 с.
5. Соціологічне метатеоретизування: історія та сучасність./ під ред. В. Резнік. Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. 506 с.
6. Яковлева Л.І. Легітимність публічної влади: рецепції та новації : монографія. Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 225 с.
6. Babbie, E.R. The Practice of Social Research. 14th Edition, Cengage Learning, Belmont. 2016. 566 p.

Допоміжні:

1. Лакатош І. Дослідницькі програми Поппера і Куна у фокусі фальсифікаціонізму. *Психологія і суспільство*. 2013. № 4. С. 6–17. URL: <http://pis.wunu.edu.ua/index.php/uapis/article/view/679>
2. Лакатош І. Методологія наукових дослідницьких програм. *Психологія і суспільство*. 2007. № 4. С. 11–29. URL: <http://pis.wunu.edu.ua/index.php/uapis/article/view/315/315>
3. Малиш Л. Принципи та правила вимірювання структурних нерівностей у соціології: монографія. Київ: НаУКМА. 2019. 369 с. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16851/Malysh_Pryntsypy_ta_pravyly_vymiryuvannya_strukturnykh_nerivnostei_u_sotsiolohii.pdf?sequence=1&isAllowed=y
4. Резнік В. Аналіз дослідницьких програм: соціологічний ракурс. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2021. № 4. С.104–128. URL: <https://doi.org/10.15407/sociology.2021.04.104>
5. Резнік В. Орієнтувальні стратегії в структурі теоретичних дослідницьких програм. *Матеріали XVII міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми розвитку соціологічної теорії. Концептуальні стратегії дослідження соціальних наслідків пандемії COVID-19»* (Київ, 18-19 грудня 2020 р.). 2021. С. 97–99.

Ресурси відкритого доступу:

1. Аналітичний центр CEDOS - <https://www.cedos.org.ua/uk/research>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України - <http://www.idss.org.ua>.
3. Інститут соціології НАН України - <https://i-soc.com.ua/>
4. Київський міжнародний інститут соціології - <http://www.kiis.com.ua>.
5. Соціологічна асоціація України - <https://sau.in.ua/>
6. Соціологічна група «Рейтинг» - <https://ratinggroup.ua/>
7. Фонд «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» - <http://dif.org.ua>.
8. Центр Разумков - <http://razumkov.org.ua>

Тема 3
Практичне заняття 3
Стратегія дослідження

Мета заняття - набуття теоретичних знань та удосконалення практичних умінь розробки стратегії дослідження.

Навчальні цілі:

- знати вимоги до стратегії соціологічного дослідження;
- вміти розробляти стратегічний план дослідження.

Форми проведення заняття: обговорення питань, доповідей, рефератів, дискусія.

Основні поняття: стратегія дослідження, пошукова стратегія, описова, аналітико-експериментальна й аналітико-практична стратегії, робочий план.

Питання до практичного заняття

1. Стратегічний план соціологічного дослідження.
2. Варіанти стратегії соціологічного дослідження: пошукова стратегія, описова, аналітико-експериментальна й аналітико-практична стратегії.
3. Робочий план соціологічного дослідження завдання, зміст, структура.

Проблемні питання для обговорення:

1. Визначте особливості пошукової стратегії, описової, аналітико-експериментальної та аналітико-практичної стратегії соціологічного дослідження.
2. Визначте типові помилки та труднощі під час стратегічного планування дослідницького пошуку в предметному полі соціології.
3. Розкрийте характер співвідношення між стратегічним і робочим планами соціологічного дослідження.

Завдання для самостійної роботи:

Розробити план-схему проведення соціологічного дослідження з застосуванням методу експерименту (за визначеною студентом проблемою). Обґрунтуйте Вашу точку зору, презентовану обраною схемою.

Порядок проведення заняття:

Аудиторна робота:

1. Обговорення запропонованих питань.
2. Презентація доповідей, рефератів.
3. Презентація план-схеми проведення соціологічного дослідження.
4. Рефлексія (виявлення проблем та труднощів, що виникли у здобувачів у процесі вивчення теми).

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття:

Тема 3 «Стратегія дослідження» розрахована на 4 години аудиторної роботи.

На практичному занятті 3 здобувач знайомиться зі стратегією соціологічного дослідження.

Під час підготовки до практичного заняття здобувачі повинні зосередити увагу на стратегічному плані соціологічного дослідження.

Розглянути варіанти стратегії дослідження та визначити особливості кожного варіанту за такими критеріями: підстави для прийняття даного плану, мета дослідження відповідно плану.

Підготувати робочий план власного соціологічного дослідження. Визначте, які помилки та труднощі виникали під час стратегічного планування.

Обов'язково використовувати для підготовки рекомендовані джерела та інформаційні ресурси, для аргументованої відповіді робіть посилання на джерела використаної інформації.

Якісна, сумлінна та системна теоретична підготовка до практичного заняття дасть можливість змістовно провести аудиторну роботу та конструктивну дискусію з проблемних питань.

Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Історико-теоретичний аналіз дослідницьких програм в соціології. В. Резнік, В. Степаненко; за заг. ред. В. Резніка. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 249 с. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/library/2022-istoriko-teoretichnij-analiz-doslidnickih-program.pdf>
2. Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 405 с.
3. Кресвелл Дж. В., Кресвелл Дж. Д. Дизайн дослідження: підходи на основі якісних, кількісних і змішаних методів. Київ: Наш формат, 2022. 284 с.
4. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: Наукова думка, 2006. 232 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r362.pdf>
5. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: Підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 342 с.
6. Babbie, E.R. The Practice of Social Research. 14th Edition, Cengage Learning, Belmont. 2016. 566 p.

Допоміжні:

1. Резнік В. Орієнтувальні стратегії в структурі теоретичних дослідницьких програм. *Матеріали XVII міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми розвитку соціологічної теорії. Концептуальні стратегії*

дослідження соціальних наслідків пандемії COVID-19» (Київ, 18-19 грудня 2020 р.). 2021. С. 97–99.

2. Соціологічне метатеоретизування: історія та сучасність./ під ред. В. Резнік. Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. 506 с.

3. Ткачук Н. В. Стратегічне планування та стратегічний аналіз у сфері забезпечення національної безпеки. *Юридичний вісник*. 2021. № 4. С. 80-86.

4. Яковлева Л. І., Яковлев Д.В. Політика без ток-шоу. Потенціал звернень публічних інтелектуалів щодо легітимації влади. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. № 39. С. 163-169.
URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/39_2022/28.pdf

5. Яковлева Л.І. Легітимність публічної влади: рецепції та новації : монографія. Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 225 с.

Ресурси відкритого доступу:

1. Аналітичний центр CEDOS - <https://www.cedos.org.ua/uk/research>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України - <http://www.idss.org.ua>.
3. Інститут соціології НАН України - <https://i-soc.com.ua/>
4. Київський міжнародний інститут соціології - <http://www.kiis.com.ua>.
5. Соціологічна асоціація України - <https://sau.in.ua/>
6. Соціологічна група «Рейтинг» - <https://ratinggroup.ua/>
7. Фонд «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» - <http://dif.org.ua>.
8. Центр Разумков - <http://razumkov.org.ua>

Тема 4

Практичне заняття 4

Планування вибірки у соціологічних досліджень

Мета заняття - набуття теоретичних знань та удосконалення практичних умінь планування вибірки у соціологічних досліджень.

Навчальні цілі:

- знати сутність вибіркового методу дослідження та основну термінологію вибірових досліджень;
- вміти визначати обсяг, похибку та дизайн вибірки.

Форми проведення заняття: обговорення питань, доповідей, рефератів, дискусія.

Основні поняття: генеральна сукупність, вибіркова сукупність, репрезентативність, імовірнісна вибірка, випадкова вибірка, похибка, випадкова похибка, систематична похибка, обсяг вибірки, дизайн вибірки

Питання до практичного заняття

1. Сутність вибіркового методу та його роль у соціології.
2. Етапи вибіркового методу.

3. Поняття генеральної й вибіркової сукупностей дослідження. Критерії та поняття оцінки якості вибірки: валідність, надійність, репрезентативність.

4. Детерміновані методи (цілеспрямований підхід) вибірки: нерепрезентативна; поверхова; квотна; вибірка за принципом «снігової кулі».

5. Імовірнісні методи (імовірнісний підхід) вибірки: проста випадкова; систематична; стратифікована; кластерна (одноступенева, двоступенева та багатоступенева).

6. Визначення обсягу та похибки вибірки.

7. Метод багатоступеневого районування.

Проблемні питання для обговорення:

1. Обґрунтуйте переваги та недоліки застосування вибіркового підходу в процесі здійснення соціологічного дослідження.

2. З'ясуйте співвідношення генеральної та вибіркової сукупностей дослідження.

3. З'ясуйте від чого залежить обсяг вибірки?

4. Розкрийте процедуру визначення обсягу вибірки на конкретному прикладі.

5. У чому полягає головна відмінність між вибіркоvim дослідженням і переписом населення?

Теми для рефератів та доповідей:

1. Програмові вимоги до вибірки соціологічного дослідження.

2. Природа і характер помилок вибіркового дослідження.

3. Дизайн вибірки.

Завдання для самостійної роботи:

На основі аналізу соціологічних досліджень КМІС, Фонду «Демократичні ініціативи», Інституту соціології НАН України та ін., визначте особливості та проблеми планування вибірки в сучасних умовах.

Порядок проведення заняття:

Аудиторна робота:

1. Обговорення запропонованих питань.

2. Презентація доповідей, рефератів.

3. Презентація особливостей та проблем вибірки в сучасних умовах на основі аналізу соціологічних досліджень КМІС, Фонду «Демократичні ініціативи», Інституту соціології та інші.

4. Рефлексія (виявлення проблем та труднощів, що виникли у здобувачів у процесі вивчення теми).

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття :

Тема 4 «Планування вибірки у соціологічних досліджень» розрахована на 4 години аудиторної роботи.

На практичному занятті здобувач знайомиться з процесом планування вибірки у соціологічних досліджень.

Під час підготовки до практичного заняття здобувачі повинні зосередити увагу на основній термінології вибірових досліджень, а саме: генеральна сукупність, вибіркова сукупність, репрезентативність, імовірнісна вибірка, випадкова вибірка, похибка, випадкова похибка, систематична похибка, обсяг вибірки, дизайн вибірки.

Ознайомитися з етапами побудови вибірки та вміти визначати обсяг вибірки.

На основі аналізу соціологічних досліджень (КМІС, Фонду «Демократичні ініціативи», Інституту соціології та інші) визначити особливості та проблеми планування вибірки в сучасних умовах.

Обов'язково використовувати для підготовки рекомендовані джерела та інформаційні ресурси, для аргументованої відповіді робіть посилання до джерела використаної інформації.

Якісна, сумлінна та системна теоретична підготовка до практичного заняття дасть можливість змістовно провести аудиторну роботу та конструктивну дискусію з проблемних питань.

Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 405 с.
2. Кресвелл Дж. В., Кресвелл Дж. Д. Дизайн дослідження: підходи на основі якісних, кількісних і змішаних методів. Київ: Наш формат, 2022. 284 с.
3. Малиш Л. Принципи та правила вимірювання структурних нерівностей у соціології: монографія. Київ: НаУКМА. 2019. 369 с. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16851/Malysh_Pryntsypy_ta_pravyly_vymirivannia_strukturnykh_nerivnostei_u_sotsiologhii.pdf?sequence=1&isAllowed=y
4. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: Наукова думка, 2006. 232 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r362.pdf>
5. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: Підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 342 с.

Допоміжн:

1. Круглий стіл «Вибіркові соціологічні дослідження в Україні: історія та сучасні проблеми. До 70-річчя Миколи Чурилова». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2017. № 3. С. 174-179. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2017-3/16.pdf>
2. Круглий стіл «Методологічні аспекти вивчення політичних установок населення щодо державних інститутів». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2021.
3. Резнік В. Орієнтувальні стратегії в структурі теоретичних дослідницьких програм. *Матеріали XVII міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми розвитку соціологічної теорії. Концептуальні стратегії дослідження соціальних наслідків пандемії COVID-19»* (Київ, 18-19 грудня 2020 р.). 2021. С. 97–99.
4. Чурилов М. Вибірка в маркетингових дослідженнях. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2017. № 3. С. 179-182. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2017-3/17.pdf>
5. Яковлева Л. І. Президент говорить! Новорічні звернення президентів України: політичний PR, ритуал, раціональний дискурс (частина 2: В. Янукович, П. Порошенко, В. Зеленський). *Науковий журнал «Габітус»*. Вип. 19. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 37-41.
6. Яковлева Л. І., Шамша І.В., Яковлев Д.В. Президент говорить! Новорічні звернення президентів України: політичний PR, ритуал, раціональний дискурс (частина 1: від Л. Кравчука до В. Ющенка). *Науковий журнал «Габітус»*. Вип. 18. Т. 1. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 43-48.
7. Яковлева Л.І. Легітимність публічної влади: рецепції та новації : монографія. Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 225 с.
8. Babbie, E.R. *The Practice of Social Research*. 14th Edition, Cengage Learning, Belmont. 2016. 566 p.

Ресурси відкритого доступу

1. Аналітичний центр CEDOS - <https://www.cedos.org.ua/uk/research>
2. Київський міжнародний інститут соціології - <http://www.kiis.com.ua>.
3. Соціологічна група «Рейтинг» - <https://ratinggroup.ua/>
4. Український незалежний центр політичних досліджень - <http://www.ucipr.org.ua/ua/>
5. Фонд «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» - <http://dif.org.ua>.
6. Центр Разумков - <http://razumkov.org.ua>

Тема 5

Підготовка анкети дослідження як основного інструментарію.

Конструювання шкали - еталона вимірювання

Аналіз та проблеми вимірювання соціальних характеристик.

Практичне заняття 5

Мета заняття - набуття теоретичних знань та практичних умінь розробки анкети дослідження та конструювання шкали для вимірювання соціальних характеристик.

Навчальні цілі:

- знати теоретичні засади щодо основного інструментарію дослідження (анкета, шкали);
- вміти конструювати шкали (індекси) вимірювання соціальних характеристик.

Форми проведення заняття: обговорення питань, доповідей, рефератів, дискусія, розробка анкети дослідження.

Основні поняття: анкета, опитувальник, шкала, індекс, соціальні показники вимірювання.

Питання до практичного заняття

1. Анкета дослідження: визначення, основні характеристики, види.
2. Вимоги до розробки анкети.
3. Вимоги до оформлення анкети.
4. Структура анкети та різновиди питань.
5. Поняття методу вимірювання соціальних характеристик за допомогою шкал (шкалювання).
6. Стадії (етапи) конструювання еталону вимірювання.
7. Параметри основних шкал (номінальної, порядкової (рангової-), інтервальної та шкали відношень (відносної шкали)).

Проблемні питання для обговорення:

1. Обґрунтуйте особливості розроблення шкал та індексів для моніторингових досліджень і масових опитувань
2. Поясніть поняття шкал та індексів: спільне та особливе.
3. З'ясуйте різницю між якісними та кількісними характеристиками об'єкта дослідження.
4. Розкрийте процедуру конструювання шкал вимірювання соціальних характеристик об'єкта дослідження.
5. В чому полягає складність створення еталону вимірювання?
6. Яким чином можна перевірити відповідність відповідей респондентів реаліям життя?
7. Назвіть причини неможливості для респондента відповісти на запитання анкети.
8. Назвіть найпоширеніші помилки розробки опитувальника.

Теми для рефератів та доповідей:

1. Авторські розробки шкал (шкала Гутмана, шкала Лейкерта, шкала Тьорстоуна, шкала Богардуса, семантичний диференціал Ч. Осгуда) на вибір здобувача.
2. Індекс суб'єктивної надійності респондентів: конструювання та апробація
3. Історія та сучасні підходи щодо побудови індексу соціального самопочуття (Є. Головаха, М. Єлейко)
4. Концептуальні засади побудови та методика вимірювання індексу державної суб'єктності України. (Є. Головаха)
5. Концепт «політична культура». Розроблення інструментарію для визначення типу політичної культури в масових опитуваннях (О. Стегній)

Завдання для самостійної роботи:

Розробіть анкету (опитувальник) для вивчення соціальної проблеми (на вибір здобувача), використовуючи шкалу вимірювання (номінальну, порядкову, рангову, інтервальну, відносну (на вибір здобувача)).

Перевірте правильність сформульованих запитань та надійність на невеликій вибірці.

Порядок проведення заняття:

Аудиторна робота:

1. Обговорення запропонованих питань.
2. Презентація доповідей, рефератів.
3. Презентація анкети дослідження.
4. Рефлексія (виявлення проблем та труднощів, що виникли у здобувачів у процесі вивчення теми).

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття:

Тема 5 «Підготовка анкети дослідження як основного інструментарію. Конструювання шкали - еталона вимірювання. Аналіз та проблеми вимірювання соціальних характеристик» розрахована на 4 години аудиторної роботи.

Під час підготовки до практичного заняття здобувачі повинні зосередити увагу на основній термінології: опитувальний лист (анкета), структура опитувальника, змістовні, допоміжні, контактні, функціональні, контрольні, соціально-демографічні, службові запитання, запитання-фільтри, запитання-пастки; номінальна, порядкова (рангова-), інтервальна, відносна шкали, параметри шкал;

Ознайомитися з вимогами та правилами розробки анкети дослідження та конструювання шкал (індексів).

На основі теоретичних знань розробити анкету (опитувальник) для вивчення соціальної проблеми (на вибір здобувача), використовуючи шкалу вимірювання (номінальну, порядкову, рангову, інтервальну, відносну – на вибір здобувача).

Звернути увагу на теми доповідей та рефератів. Для підготовки рефератів та доповідей потрібно звернутись на рекомендовані джерела та інформаційних ресурсів.

Якісна, сумлінна та системна теоретична підготовка до практичного заняття дасть можливість змістовно провести аудиторну роботу та конструктивну дискусію з проблемних питань.

Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження. Київ: Дух і Літера, 2015. 380 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/70dffe1e-1c05-4f43-baa7-af278e96c721/content>
2. Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 405 с.
3. Кресвелл Дж. В., Кресвелл Дж. Д. Дизайн дослідження: підходи на основі якісних, кількісних і змішаних методів. Київ: Наш формат, 2022. 284 с.
4. Малиш Л. Принципи та правила вимірювання структурних нерівностей у соціології: монографія. Київ: НаУКМА. 2019. 369 с. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16851/Malysh_Pryntsypy_ta_pravyly_vymiryuvannia_strukturnykh_nerivnostei_u_sotsiologhii.pdf?sequence=1&isAllowed=y
5. Опитування громадської думки: Київ: Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, 2020. 110. URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/15050710775e760e8c89e8b2.88960536.pdf>
6. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: Наукова думка, 2006. 232 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r362.pdf>
7. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: Підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 342 с.
8. Babbie, E.R. The Practice of Social Research. 14th Edition, Cengage Learning, Belmont. 2016. 566 p.

Допоміжні:

1. Головаха Є. Індекс державної суб'єктності України: розробка, апробація та результати застосування в масовому опитуванні. В В. Ворона, & М. Шульга (Ред.), *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін*. Київ: Інститут соціології НАН України, 2020. С. 50–59.

2. Головаха Є., Горбачик А., Любива Т., Паніна Н., Серeda В., Урсуленко К. Суб'єктивна надійність: теорія і метод вимірювання (ICH). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2008. № 8. С. 166-188. URL: <https://stmm.in.ua/archive/ukr/2008-1/12.pdf>
3. Горобчак А., Любива Т., Нікітіна Т. Перевірка валідності та надійності шкали культурного інтелекту в Україні. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2015. № 1. С. 132-148. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2015-1/10.pdf>
4. Дембіцький С. Інтегральний індекс соціального самопочуття: альтернативний підхід. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2017. № 4. С. 109-129. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2017-4/10.pdf>
5. Ковальська Є. Оцінка емпіричної валідності адаптованого індексу статусної характеристики Ворнера. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 3. С. 110–123. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2020-3/10.pdf>
6. Круглий стіл «Вибіркові соціологічні дослідження в Україні: історія та сучасні проблеми. До 70-річчя Миколи Чурилова». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2017. № 3. С. 174-179. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2017-3/16.pdf>
7. Чурилов М. Вибірка в маркетингових дослідженнях. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2017. № 3. С. 179-182. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2017-3/17.pdf>
8. Якісні дослідження в соціологічних практиках: [навч. посіб.] / за ред. Н.Костенко, Л.Скокової. Київ: ІС НАНУ, 2009. 400 с. URL: https://i-soc.com.ua/assets/files/library/gs_ok.pdf.
9. Яковлева Л. І. Президент говорить! Новорічні звернення президентів України: політичний PR, ритуал, раціональний дискурс (частина 2: В. Янукович, П. Порошенко, В. Зеленський). *Науковий журнал «Габітус»*. Вип. 19. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 37-41.
10. Яковлева Л. І., Шамша І.В., Яковлев Д.В. Президент говорить! Новорічні звернення президентів України: політичний PR, ритуал, раціональний дискурс (частина 1: від Л. Кравчука до В. Ющенка). *Науковий журнал «Габітус»*. Вип. 18. Т. 1. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 43-48.

Ресурси відкритого доступу:

1. Аналітичний центр CEDOS - <https://www.cedos.org.ua/uk/research>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України - <http://www.idss.org.ua>.
3. Інститут соціології НАН України - <https://i-soc.com.ua/>
4. Київський міжнародний інститут соціології - <http://www.kiis.com.ua>.
5. Соціологічна асоціація України - <https://sau.in.ua/>
6. Соціологічна група «Рейтинг» - <https://ratinggroup.ua/>
7. Фонд «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» - <http://dif.org.ua>.
8. Центр Разумков - <http://razumkov.org.ua>

Тема 6

Класифікація методів збирання соціологічної інформації. Спостереження та експеримент як методи вивчення явищ соціальної реальності

Практичне заняття 6.1

Класифікація методів збирання соціологічної інформації.

Мета заняття - набуття теоретичних знань та удосконалення практичних умінь методів збирання соціологічної інформації.

Навчальні цілі:

- знати методи збирання соціологічної інформації;
- вміти класифікувати методи збирання соціологічної інформації.

Форми проведення заняття: обговорення питань, доповідей, рефератів, дискусія.

Основні поняття: документ, аналіз документів, контент-аналіз, одиниці аналізу, одиниці обліку.

Питання до практичного заняття

1. Класифікація методів збору за джерелами інформації.
2. Аналіз документів: поняття документа, джерела документальної інформації, класифікація документів.
3. Контент-аналіз: сутність, принципи, процедура, одиниці обліку, особливості вибірки.

Проблемні питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте основні методи отримання соціологічної інформації.
2. Обґрунтуйте пізнавальні можливості методів збирання соціологічної інформації (аналіз документів та контент-аналіз).
3. Назвіть загальні принципи аналізу документів.
4. Обґрунтуйте важливість принципів надійності та достовірності документів.
5. Охарактеризуйте класичні методи аналізу (журналістський, історичний, біографічний, літературний).
6. Назвіть переваги, недоліки, особливості й типові помилки застосування методу аналізу документів.

Теми для рефератів та доповідей:

1. Документ як об'єкт соціологічного аналізу.
2. Історія розвитку методу контент-аналізу.
3. Розвиток методу контент-аналізу в зарубіжній соціології.
4. Проблема надійності, достовірності й валідності контент-аналітичного дослідження.

5. Особливості методів збирання інформації в Україні.

Завдання для самостійної роботи:

Визначити етичні та нормативно-правові вимоги до процесу збирання інформації за допомогою аналізу документів та контент аналізу в Україні (особливо в умовах війни).

Порядок проведення заняття:

Аудиторна робота:

1. Обговорення запропонованих питань.
2. Презентація доповідей, рефератів.
3. Презентація завдання для самостійної роботи.
4. Рефлексія (виявлення проблем та труднощів, що виникли у здобувачів у процесі вивчення теми).

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття:

Тема 6 «Класифікація методів збирання соціологічної інформації Спостереження та експеримент як методи вивчення явищ соціальної реальності» розрахована на 4 години аудиторної роботи».

На практичному занятті 6.1 здобувач знайомиться класифікацією методів збирання соціологічної інформації.

Під час підготовки до практичного заняття здобувачі повинні зосередити увагу на методі аналізу документів (поняття документ, класифікація документів, джерела документальної інформації, принципи аналізу документів, протокол аналізу) та контент-аналізі (сутність, принципи, процедура, одиниці обліку, особливості вибірки).

Обов'язково використовувати для підготовки рекомендовані джерела та інформаційні ресурси, для аргументованої відповіді робіть посилання на джерела використаної інформації.

Якісна, сумлінна та системна теоретична підготовка до практичного заняття дасть можливість змістовно провести аудиторну роботу та конструктивну дискусію з проблемних питань.

Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Афанасьєва Л.В., Букресєва І.В., Глебова Н.І, Глинська Л.Ф., Орлов А.В. Підготовка підсумкових документів дослідження. Навчально-методичний посібник. Мелітополь, 2019. 138 с. URL: http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/9322/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D0%B E%D0%B1%D0%B8%D0%B5_%D0%94%D0%BE%D0%BA_310320%20%281%2 9.p df.

3. Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 405 с.
5. Опитування громадської думки: Київ: Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, 2020. 110. URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/15050710775e760e8c89e8b2.88960536.pdf>
6. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: Наукова думка, 2006. 232 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r362.pdf>
7. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: Підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 342 с.
8. Сучасні методики контент-аналізу: навчальний посібник / Батаєва К., Іванов В., Коритнікова Н., Костенко Н., Семотюк О., Людмила Ю.; за заг. ред. Костенко Н., Батаєвої К. та Іванова В.. К.: Видавничий дім «КОНДОР», 2018. 416 с.
9. Якісні дослідження в соціологічних практиках: [навч. посіб.] / за ред. Н. Костенко, Л. Скокової. Київ: ІС НАНУ, 2009. 400 с. URL: https://i-soc.com.ua/assets/files/library/gs_ok.pdf.

Допоміжні:

1. Горобчак А., Любива Т, Нікітіна Т. Перевірка валідності та надійності шкали культурного інтелекту в Україні. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2015. № 1. С. 132-148. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2015-1/10.pdf>
2. Гоблик В., Щербан Т. Прикладна соціологія: логістика і методи дослідження : навчальний посібник. Мукачево: РВВ МДУ, 2021. 108 с. URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7944/1/Applied_%20sociology_%20logistics_%20and_%20research_%20methods_%20a%20_textbook.pdf.
3. Круглий стіл «Вибіркові соціологічні дослідження в Україні: історія та сучасні проблеми. До 70-річчя Миколи Чурилова». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2017. № 3. С. 174-179. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2017-3/16.pdf>
4. Личковська О.Р. Контент-аналіз текстів масової комунікації : навч.- метод. посібник. Одеса, «Астропринт», 2002 40 с.
5. Сапелкіна О.В., Чепурко Г.І. Емпірична соціологія : курс лекцій. Львів, Простір-М, 2018. 268 с.
6. Яковлева Л.І. Легітимність публічної влади: рецепції та новації : монографія. Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 225 с.
7. Babbie, E.R. The Practice of Social Research. 14th Edition, Cengage Learning, Belmont. 2016. 566 p.

Ресурси відкритого доступу:

1. Аналітичний центр CEDOS - <https://www.cedos.org.ua/uk/research>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України - <http://www.idss.org.ua>.
3. Інститут соціології НАН України - <https://i-soc.com.ua/>
4. Київський міжнародний інститут соціології - <http://www.kiis.com.ua>.
5. Соціологічна асоціація України - <https://sau.in.ua/>
6. Соціологічна група «Рейтинг» - <https://ratinggroup.ua/>
7. Фонд «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» - <http://dif.org.ua>.
8. Центр Разумков - <http://razumkov.org.ua>

Тема 6

Класифікація методів збирання соціологічної інформації.

Спостереження та експеримент як методи вивчення явищ соціальної реальності

Практичне заняття 6.2

Спостереження та експеримент як методи вивчення явищ соціальної реальності

Мета заняття - набуття теоретичних знань та удосконалення практичних умінь застосування методів спостереження та експеримента.

Навчальні цілі:

- ознайомитися з методами спостереження та експерименту;
- вміти застосовувати методи спостереження та експеримент для вивчення явищ соціальної реальності;

Форми проведення заняття: обговорення питань, доповідей, рефератів, дискусія.

Основні поняття: спостереження, експеримент, реєстраційні документи, схема експеримента, об'єкт суб'єкт спостереження.

Питання до практичного заняття

1. Наукового спостереження як методу соціологічного дослідження.
2. Класифікація, структура, техніка спостереження.
3. Реєстраційні документи спостереження.
4. Особливості експерименту як методу вивчення явищ соціальної реальності.
5. Етапи експериментального дослідження.
6. Структура, логічна схема експерименту та класифікація експериментів.
7. Реєстраційні документи експерименту.

Проблемні питання для обговорення:

1. Наведіть класичні приклади застосування методу спостереження в соціології.
2. Назвіть атрибутивні параметри наукового спостереження.
3. Охарактеризуйте пізнавальні можливості та проблеми об'єктивності підсумків спостереження.
4. Визначте проблеми взаємовпливу суб'єкта й об'єкта у процесі спостереження.

Теми для рефератів та доповідей:

1. Нормативно-правові аспекти здійснення спостережень.
2. Експериментальний метод в історії соціології.
3. Характерні помилки у процесі застосування методу.
4. Експеримент і спостереження: порівняльний аналіз.

Завдання для самостійної роботи:

1. Визначити етичні та нормативно-правові вимоги до процесу здійснення соціологічних досліджень (спостереження та експеримент) в Україні.
2. Розробіть план для соціологічного дослідження з застосуванням методу (спостереження та експерименту) за визначеною Вами тематикою.

Порядок проведення заняття:

Аудиторна робота:

1. Обговорення запропонованих питань.
2. Презентація доповідей, рефератів.
3. Презентація завдання для самостійної роботи.
4. Рефлексія (виявлення проблем та труднощів, що виникли у здобувачів у процесі вивчення теми).

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття:

Тема 6 «Класифікація методів збирання соціологічної інформації Спостереження та експеримент як методи вивчення явищ соціальної реальності» розрахована на 4 години аудиторної роботи».

На практичному занятті 6.2 здобувач знайомиться з спостереженням та експериментом як методами вивчення явищ соціальної реальності.

Під час підготовки до практичного заняття здобувачі повинні зосередити увагу на науковому спостереженні як методу соціологічного дослідження (класифікація, структура, техніка та реєстраційні документи спостереження) та специфіку експерименту (етапи, структура, логічна схема, класифікація експериментів та реєстраційні документи експерименту).

Зверніть увагу на історію застосування даних методів дослідження, а також на нормативно-правові та етичні вимоги до проведення методів спостереження та експерименту.

Обов'язково використовувати для підготовки рекомендовані джерела та інформаційні ресурси, для аргументованої відповіді робіть посилання на джерела використаної інформації.

Якісна, сумлінна та системна теоретична підготовка до практичного заняття дасть можливість змістовно провести аудиторну роботу та конструктивну дискусію з проблемних питань.

Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження. Київ: Дух і Літера, 2015. 380 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/70dffe1e-1c05-4f43-baa7-af278e96c721/content>
2. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: Наукова думка, 2006. 232 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r362.pdf>
3. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: Підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 342 с.
4. Якісні дослідження в соціологічних практиках: [навч. посіб.] / за ред. Н. Костенко, Л. Скокової. Київ: ІС НАНУ, 2009. 400 с. URL: https://i-soc.com.ua/assets/files/library/gs_ok.pdf.

Допоміжні:

1. Гоблик В., Щербан Т. Прикладна соціологія: логістика і методи дослідження: навчальний посібник. Мукачеве: РВВ МДУ, 2021. 108 с. URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7944/1/Applied_%20sociology_%20logistics_%20and_%20research_%20methods_%20a%20_textbook.pdf.
2. Космірак Ю. Олег Хоменок: Спостереження як метод збору інформації. Ресурсний центр. 26 січня 2020. URL: <https://jcenter.com.ua/news/oleg-homenok-sposterezhennya-yak-metod-zboru-informacii>
3. Пилипенко В.Є. Українська соціологія сьогодні: дослідження основних сфер життєдіяльності суспільства. Львів: ЗУКЦ, 2012. 326 с.
4. Сапелкіна О.В., Чепурко Г.І. Емпірична соціологія : курс лекцій. Львів, Простір-М, 2018. 268 с.
5. Яковлева Л.І. Легітимність публічної влади: рецепції та новації : монографія. Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 225 с.
6. Babbie, E.R. The Practice of Social Research. 14th Edition, Cengage Learning, Belmont. 2016. 566 p.

Ресурси відкритого доступу:

1. Аналітичний центр CEDOS - <https://www.cedos.org.ua/uk/research>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України - <http://www.idss.org.ua>.
3. Інститут соціології НАН України - <https://i-soc.com.ua/>
4. Київський міжнародний інститут соціології - <http://www.kiis.com.ua>.

5. Соціологічна асоціація України - <https://sau.in.ua/>
6. Соціологічна група «Рейтинг» - <https://ratinggroup.ua/>
7. Фонд «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» - <http://dif.org.ua>.
8. Центр Разумков - <http://razumkov.org.ua>

Тема 7

Технології проведення опитування, інтерв'ю, анкетування Практичне заняття 7

Мета заняття - набуття теоретичних знань та удосконалення практичних умінь проведення опитування, інтерв'ю, анкетування.

Навчальні цілі:

- знати технології проведення опитування, інтерв'ю, анкетування;
- вміти застосовувати технології проведення опитування, інтерв'ю, анкетування;

Форми проведення заняття: обговорення питань, доповідей, рефератів, дискусія.

Основні поняття: опитування, інтерв'ю, анкетування, пілотажне опитування, CAPI, телефонне опитування, експертні опитування, поштове опитування, екзит-пол.

Питання до практичного заняття:

1. Пілотажне (претест) опитування: види, вибірка, інструменти.
2. Проведення інтерв'ю та анкетування за допомогою комп'ютера (CAPI): вибірка та процедури проведення
3. Процедура та інструменти проведення телефонного опитування.
4. Особливості вибірки та призначення телефонного опитування.
5. Поштове опитування: призначення, вибірка, процедура та інструменти.
6. Особливості вибірка, процедура та інструменти інтернет опитування.
7. Технології проведення екзит-полу.
8. Експертні опитування: інструмента, процедура, вибірка.

Проблемні питання для обговорення:

1. Назвіть сферу застосування поштових опитувань.
2. Визначте специфіку сфери застосування інтернет опитувань та телефонних опитувань.
3. З'ясуйте особливості програмного забезпечення онлайн-опитувань.
5. Охарактеризуйте методи проведення експертного опитування.

Теми для рефератів та доповідей:

1. Особливості та можливості застосування інструменту CAPI.
2. Історія телефонного опитування.
3. Особливості інтерактивних телефонних опитувань.
4. Історія розвитку технологій інтернет опитування.
5. Стандарти та етика проведення онлайн-опитувань.
6. Досвід проведення екзит-полів в Україні.

Завдання для самостійної роботи:

Визначте причини небажання респондентів відповідати на запитання дослідників (конкретно Вашого опитування або анкетування).

Основні правила роботи інтерв'юєрів (у Вашому опитуванні або анкетуванні).

Порядок проведення заняття:

Аудиторна робота:

1. Обговорення запропонованих питань.
2. Презентація доповідей, рефератів.
3. Презентація завдання для самостійної роботи.
4. Рефлексія (виявлення проблем та труднощів, що виникли у здобувачів у процесі вивчення теми).

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття:

Тема 7 «Технології проведення опитування, інтерв'ю, анкетування» розрахована на 4 години аудиторної роботи».

На практичному занятті 7 здобувач знайомиться з методами опитування, та технологіями проведення інтерв'ю, анкетування.

Під час підготовки до практичного заняття здобувачі повинні зосередити увагу історію виникнення телефонного опитування та поштового опитування, на особливості проведення різних видів опитування та анкетування, інструменти та технік.

Зверніть увагу на сучасні умови проведення опитування (війна, карантин) та на вимоги проведення опитування, інтерв'ю, анкетування.

Проаналізуйте труднощі проведення анкетування або інтерв'ю у процесі проведення досліджень (власний досвід).

Обов'язково використовувати для підготовки рекомендовані джерела та інформаційні ресурси, для аргументованої відповіді робіть посилання на джерела використаної інформації.

Якісна, сумлінна та системна теоретична підготовка до практичного заняття дасть можливість змістовно провести аудиторну роботу та конструктивну дискусію з проблемних питань.

Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження. Київ: Дух і Літера, 2015. 380 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/70dffe1e-1c05-4f43-baa7-af278e96c721/content>
2. Опитування громадської думки: Київ: Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, 2020. 110. URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/15050710775e760e8c89e8b2.88960536.pdf>
3. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: Наукова думка, 2006. 232 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r362.pdf>
4. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: Підручник. Київ: Видюдім «Києво-Моглянська академія», 2017. 342 с.
5. Якісні дослідження в соціологічних практиках: [навч. посіб.] / за ред. Н. Костенко, Л. Скокової. Київ: ІС НАНУ, 2009. 400 с. URL: https://i-soc.com.ua/assets/files/library/gs_ok.pdf.

Допоміжні:

1. Гоблик В., Щербан Т. Прикладна соціологія: логістика і методи дослідження: навчальний посібник. Мукачево: РВВ МДУ, 2021. 108 с. URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7944/1/Applied_%20sociology_%20logistics_%20and_%20research_%20methods_%20a%20_textbook.pdf.
2. Круглий стіл «Вибіркові соціологічні дослідження в Україні: історія та сучасні проблеми. До 70-річчя Миколи Чурилова». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2017. № 3. С. 174-179. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2017-3/16.pdf>
3. Пилипенко В.Є. Українська соціологія сьогодні: дослідження основних сфер життєдіяльності суспільства. Львів: ЗУКЦ, 2012. 326 с.
4. Сапелкіна О.В., Чепурко Г.І. Емпірична соціологія : курс лекцій. Львів, Простір-М, 2018. 268 с.
5. Яковлева Л.І. Легітимність публічної влади: рецепції та новації : монографія. Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 225 с.
6. Babbie, E.R. The Practice of Social Research. 14th Edition, Cengage Learning, Belmont. 2016. 566 p.

Ресурси відкритого доступу:

1. Аналітичний центр CEDOS - <https://www.cedos.org.ua/uk/research>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України - <http://www.idss.org.ua>.
3. Інститут соціології НАН України - <https://i-soc.com.ua/>
4. Київський міжнародний інститут соціології - <http://www.kiis.com.ua>.
5. Соціологічна асоціація України - <https://sau.in.ua/>
6. Соціологічна група «Рейтинг» - <https://ratinggroup.ua/>
7. Фонд «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» - <http://dif.org.ua>.

Тема 8

Організація збирання даних в процесі соціологічного дослідження Практичне заняття 8

Мета заняття - набуття теоретичних знань та удосконалення практичних умінь організації збирання даних в процесі соціологічного дослідження.

Навчальні цілі:

- знати теоретичні засади організації збирання даних у процесі соціологічного дослідження.
- вміти застосовувати в практичній діяльності основні технології організації збирання даних.

Форми проведення заняття: обговорення питань, доповідей, рефератів, дискусія.

Основні поняття: збір даних, бази даних, соціологічні служби, інтерв'юер, інтерпретація результатів дослідження, прес-реліз.

Питання до практичного заняття:

1. Технології організації збирання даних в процесі соціологічного дослідження.
2. Особливості роботи зі спеціалізованими організаціями щодо збору даних.
3. Особливості організації самостійної роботи щодо збору даних.
4. Організація польового етапу дослідження: навчання та інструктаж інтерв'юерів, контроль роботи інтерв'юерів, штрафні санкції.
5. Організація роботи соціологічної служби.
6. Типологія соціологічних служб, функціональна специфіка.
7. Нормативні основи організації та проведення соціологічних досліджень в Україні.

Проблемні питання для обговорення:

1. Назвіть та охарактеризуйте принципи «організованості» та «дисциплінованості» інтерв'юерів щодо організації збирання даних в процесі соціологічного дослідження.
2. Що таке аналіз емпіричних даних?
3. Які відмінності між «жорстким» та «м'яким» аналізом емпіричних даних.

Теми для рефератів та доповідей:

1. Субпідрядники й оцінка їх ролі в організації збирання даних.
2. Роль інтерв'юерів в організації збирання даних в процесі соціологічного дослідження.
3. Роль соціологічної служби в організації збирання даних.

Завдання для самостійної роботи:

Здійсніть контент-аналіз для з'ясування соціального значимих проблем ВПО (у соціальних мережах, ЗМІ). Опишіть етапи збору даних та особливості проведення збору даних. Презентувати результати.

Порядок проведення заняття:

Аудиторна робота:

1. Обговорення запропонованих питань.
2. Презентація доповідей, рефератів.
3. Презентація завдання для самостійної роботи.
4. Рефлексія (виявлення проблем та труднощів, що виникли у здобувачів у процесі вивчення теми).

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття:

Тема 8 «Організація збирання даних в процесі соціологічного дослідження» розрахована на 4 години аудиторної роботи.

При підготовці до практичного заняття здобувач повинен:

Ознайомитися з тлумаченням основних понять: збір даних, бази даних, соціологічні служби, інтерв'юер.

Звернути увагу на особливості роботи зі спеціалізованими організаціями та самостійної роботи щодо збору даних.

Проаналізувати особливості етапів роботи спеціалізованими організаціями та самостійної роботи щодо збору даних: критерії вибору спеціалізованої організації; попередні переговори; підписання контракту (договір); передача матеріалів дослідження; підготовка та інструктаж організаторів дослідження (польового директора, кураторів, інтерв'юерів); моніторинг та контроль; отримання даних, перевірка та оплата робіт.

Ознайомитися з принципами діяльності інтерв'юерів щодо організації збирання даних в процесі соціологічного дослідження.

З'ясувати особливості організація польового етапу дослідження (навчання та інструктаж інтерв'юерів, контроль роботи інтерв'юерів, штрафні санкції),

Ознайомитися з специфікою діяльності соціологічних служб, визначити їх типологію та функціональну специфіку.

Визначити нормативні основи організації та проведення соціологічних досліджень в Україні. Проаналізувати «Кодекс професійної етики соціолога».

Звернути увагу на основні умови зберігання записів і матеріалів соціологічного дослідження та на вимоги до звітної документації.

Обов'язково використовувати для підготовки рекомендовані джерела та інформаційні ресурси, для аргументованої відповіді робіть посилання на джерела використаної інформації.

Якісна, сумлінна та системна теоретична підготовка до практичного заняття дасть можливість змістовно провести аудиторну роботу та конструктивну дискусію з проблемних питань.

Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження. Київ: Дух і Літера, 2015. 380 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/70dffe1e-1c05-4f43-baa7-af278e96c721/content>
2. Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 405 с.
3. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: Наукова думка, 2006. 232 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r362.pdf>
4. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: Підручник. Київ: Видюдім «Києво-Могилянська академія», 2017. 342 с.
5. Якісні дослідження в соціологічних практиках: [навч. посіб.] / за ред. Н. Костенко, Л. Скокової. Київ: ІС НАНУ, 2009. 400 с. URL: https://i-soc.com.ua/assets/files/library/gs_ok.pdf.

Допоміжні:

1. Гоблик В., Щербан Т. Прикладна соціологія: логістика і методи дослідження: навчальний посібник. Мукачево: РВВ МДУ, 2021. 108 с. URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7944/1/Applied_%20sociology_%20logistics_%20and_%20research_%20methods_%20a%20_textbook.pdf.
2. Каменська Т. Польове дослідження: підготовка, проведення та аналітика. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2023. №3. С 116–129. URL: <https://doi.org/10.15407/sociology2023.03.116>.
3. Кислова О.М., Кузіна І.І. Методи аналізу та комп'ютерної обробки соціологічної інформації. Харків: Вид-во ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2020. 165 с.
4. Круглий стіл «Достовірність соціологічного знання: теоретико-методологічний, емпіричний та дискурсивний аспекти». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2023. №1. С.176–214. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2023-1/13.pdf>
5. Сапелкіна О.В., Чепурко Г.І. Емпірична соціологія : курс лекцій. Львів, Простір-М, 2018. 268 с.

6. Семотюк О. Аналіз дискурсу vs. контент-аналіз: методично-методологічні відмінності і подібності. *HUMANITY, COMPUTERS AND COMMUNICATION*. 2015. № 22-24. С. 79-82. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/bf8790b5-3c61-4219-987c-a476205b4bcc/content>

7. Яковлева Л.І. Легітимність публічної влади: рецепції та новації : монографія. Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 225 с.

Ресурси відкритого доступу:

1. Аналітичний центр CEDOS - <https://www.cedos.org.ua/uk/research>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України - <http://www.idss.org.ua>.
3. Інститут соціології НАН України - <https://i-soc.com.ua/>
4. Київський міжнародний інститут соціології - <http://www.kiis.com.ua>.
5. Соціологічна асоціація України - <https://sau.in.ua/>
6. Соціологічна група «Рейтинг» - <https://ratinggroup.ua/>
7. Фонд «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» - <http://dif.org.ua>.
8. Центр Разумков - <http://razumkov.org.ua>

Тема 9

Аналіз, інтерпретація, презентація результатів соціологічного дослідження Практичне заняття 9

Мета заняття - набуття теоретичних знань та удосконалення практичних умінь аналізу, інтерпретації та презентації результатів соціологічного дослідження.

Навчальні цілі:

- знати теоретичні засади методів аналізу даних.
- вміти застосовувати методи аналізу даних для встановлення результатів дослідження;
- вміти інтерпретувати результати дослідження та звітувати.

Форми проведення заняття: обговорення питань, доповідей, рефератів, дискусія.

Основні поняття: аналіз даних, якісний аналіз, кількісний аналіз, статистичний аналіз, інтерпретація результатів дослідження, прес-реліз.

Питання до практичного заняття:

1. Методи аналізу даних.
2. Процес підготовки даних соціологічного дослідження до аналізу.
3. Рівні емпіричного аналізу соціологічних даних.
4. Теоретичне та емпіричне групування та типологізація даних.
5. Типи перевірки гіпотез соціологічного дослідження.
6. Трагування та пояснення підсумків соціологічного дослідження.

7. Зберігання записів і матеріалів соціологічного дослідження: вимоги, форми, терміни.
8. Підсумкові документи соціологічного дослідження.

Проблемні питання для обговорення:

1. В чому зміст організації етапу аналізу та обробки даних? Які проблеми виникають?
2. Які чинники вибору стратегії аналізу даних соціологічного дослідження?
3. З'ясуйте особливості процедура обробки анкет.
4. Як відбувається вибір програми обробки аналізу даних?
5. Порівняйте якісний і кількісний методи аналізу даних соціологічного дослідження.
6. Чому обов'язковим пунктом звіту є позиція за назвою «обмеження та застереження стосовно підсумків дослідження»?
7. Які основні вимоги щодо оприлюднення результатів досліджень?
8. Назвіть основні вимоги до інтерпретації результатів, висновків, рекомендацій.
9. Які типові помилки інтерпретації результатів?

Теми для рефератів та доповідей:

1. Документація як організаційний чинник діяльності соціологічної служби.
2. Інструменти маніпулювання соціологічними даними.
3. Критерії оцінювання достовірності кількісних та якісних досліджень.

Завдання для самостійної роботи:

На основі розробленої та апробованої анкети для опитування за обраною здобувачем проблематикою, зібрати дані, проаналізувати та презентувати результати. Оформити звітний документ проведеного дослідження.

Порядок проведення заняття:

Аудиторна робота:

1. Обговорення запропонованих питань.
2. Презентація доповідей, рефератів.
3. Презентація завдання для самостійної роботи.
4. Рефлексія (виявлення проблем та труднощів, що виникли у здобувачів у процесі вивчення теми).

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття :

Тема 9 «Аналіз, інтерпретація, презентація результатів соціологічного дослідження» розрахована на 4 години аудиторної роботи.

Під час підготовки до практичного заняття здобувачі повинні:

Ознайомитися з тлумаченням основних понять: аналіз даних, якісний аналіз, кількісний аналіз, статистичний аналіз, інтерпретація результатів дослідження, прес-реліз.

Вивчити основні методи та техніки аналізу даних соціологічного дослідження.

Ознайомитися з процесом підготовки даних соціологічного дослідження до аналізу, а саме: перевірка та редагування даних, кодування, перетворення даних, статистичне коригування, вибір стратегії аналізу даних соціологічного дослідження.

Визначати рівні соціологічного аналізу емпіричних даних, а саме знати особливості та процедури якісного та кількісного аналізу.

Звернути увагу на класифікацію статистичних методів та типи перевірки гіпотез соціологічного дослідження. Визначити передумови застосування параметричних і непараметричних методів апробації гіпотез.

Звернути увагу на основні вимоги до звітної документації. Ознайомитися зі структурою, композицією змістовної частини, висновками та рекомендаціями, оформлення звіту.

З'ясувати види оприлюднення результатів дослідження (наукова публікація, прес-реліз).

Оформити звітну документацію за результатами соціологічного дослідження здобувача (групи).

Обов'язково використовувати для підготовки рекомендовані джерела та інформаційні ресурси, для аргументованої відповіді робіть посилання на джерела використаної інформації.

Якісна, сумлінна та системна теоретична підготовка до практичного заняття дасть можливість змістовно провести аудиторну роботу та конструктивну дискусію з проблемних питань.

Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження. Київ: Дух і Літера, 2015. 380 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/70dffe1e-1c05-4f43-baa7-af278e96c721/content>
2. Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 405 с.
3. Опитування громадської думки: Київ: Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, 2020. 110. URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/15050710775e760e8c89e8b2.88960536.pdf>
4. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: Наукова думка, 2006. 232 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r362.pdf>

5. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: Підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 342 с.
6. Якісні дослідження в соціологічних практиках: [навч. посіб.] / за ред. Н. Костенко, Л. Скокової. Київ: ІС НАНУ, 2009. 400 с. URL: https://i-soc.com.ua/assets/files/library/gs_ok.pdf.

Допоміжні:

1. Головаха Є., Загороднюк Т. Соціологія Наталії Паніної: теорія, дослідження, професійна етика. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2023. №3. С. 5–19. URL: <https://doi.org/10.15407/sociology2023.03.5>.
2. Кислова О.М., Кузіна І.І. Методи аналізу та комп'ютерної обробки соціологічної інформації. Харків: Вид-во ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2020. 165 с.
3. Круглий стіл «Достовірність соціологічного знання: теоретико-методологічний, емпіричний та дискурсивний аспекти». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2023. №1. С. 176–214. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2023-1/13.pdf>
4. Малиш Л. Правила і принципи соціологічного аналізу. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2016. № 1. С. 65–82. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2016-1/6.pdf>
5. Резнік В. Графіки соціологічного моніторингу. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін*. Випуск 1 (15). Т. 2: Таблиці і графіки / Головні редактори д.екон.н. В.М.Ворона, д.соціол.н. М.О.Шульга. Київ: Інститут соціології НАН України, 2014. С. 154–410.
6. Резнік В. Пояснення до графічного матеріалу соціологічного моніторингу. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін*. Випуск 1 (15). Т. 2: Таблиці і графіки / Головні редактори д.екон.н. В.М.Ворона, д.соціол.н. М.О.Шульга. Київ: Інститут соціології НАН України, 2014. С. 152–153.
7. Стегній О. Дискурсивний аспект достовірності емпіричного соціологічного знання. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2022. №2. С. 74–92. URL: <https://doi.org/10.15407/sociology2022.02.074>.
8. Яковлева Л.І. Легітимність публічної влади: рецепції та новації : монографія. Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 225 с.

Ресурси відкритого доступу:

1. Аналітичний центр CEDOS - <https://www.cedos.org.ua/uk/research>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України - <http://www.idss.org.ua>.
3. Інститут соціології НАН України - <https://i-soc.com.ua/>
4. Київський міжнародний інститут соціології - <http://www.kiis.com.ua>.
5. Соціологічна асоціація України - <https://sau.in.ua/>
6. Соціологічна група «Рейтинг» - <https://ratinggroup.ua/>
7. Фонд «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» - <http://dif.org.ua>.
8. Центр Разумков - <http://razumkov.org.ua>

Тема 10
Тенденції та особливості застосування технологій
соціологічних досліджень
Практичне заняття 10

Мета заняття - сформулювати уявлення про тенденції та особливості застосування технологій соціологічних досліджень.

Навчальні цілі:

- знати тенденції та особливості , проблеми застосування технологій соціологічних досліджень в сучасних умовах;
- вміти аналізувати проблеми та виявляти кризи застосування технологій соціологічних досліджень в сучасних умовах.

Форми проведення заняття: обговорення питань, круглий стіл.

Основні поняття: F2F, дистанційні методи опитування, CATI, комбінування методів опитування.

Питання до практичного заняття

1. Сучасні проблем із F2F опитуванням у світі та в Україні.
2. Сучасні дистанційні методи опитування: перспективи розвитку.
3. Аналіз контенту в соціальних мережах.
4. Проблеми репрезентативності результатів емпіричного соціального дослідження.
5. Сучасні підходи до вимірювання достовірності результатів емпіричного соціального дослідження.
6. Проблеми інтерпретації результатів соціологічного опитування.

Доповіді для обговорення до круглого столу:

1. Еволюційні зміни в методах опитування: стан та перспективи.
2. Роль інструментів штучного інтелекту в соціологічних дослідженнях.
3. Сучасні підходи до розв'язання проблем із F2F опитуванням у світі та в Україні.
4. Комбінування методів опитування як найперспективніший підхід до збору даних в Україні.
5. Шляхи подолання кризових явищ методах опитування.
6. Соціологи перед викликами війни та повоєнного розвитку

Порядок проведення заняття:

Аудиторна робота:

1. Обговорення запропонованих питань.
2. Презентація доповідей.
3. Презентація завдання для самостійної роботи.
4. Рефлексія (виявлення проблем та труднощів, що виникли у здобувачів у процесі вивчення теми).

Завдання для самостійної роботи:

Доповідь стосовно актуальних проблем дослідження українських соціологів (на основі вивчення матеріалів наукових конференцій та конгресів, інформаційних ресурсів центрів соціологічних дослідницьких центрів, соціологічний досліджень).

Рекомендації щодо підготовки до практичного заняття :

Тема 10 «Тенденції та особливості застосування технологій соціологічних досліджень» розрахована на 4 години аудиторної роботи.

Перша частина практичного заняття (2 год.) розгляду присвячена теоретичних питань.

На другій частині (2 год.) відбудеться круглий стіл.

Під час підготовки до практичного заняття здобувачі повинні ознайомитися та проаналізувати сучасними тенденціями та проблем застосування технологій соціологічних досліджень. Розглянути як трансформуються традиційні методи дослідження та під впливом яких чинників. Зокрема проаналізувати як змінюються методи опитування (F2F) в умовах епідемії у світі та війни в Україні.

Ознайомитися з сучасними дистанційними методами опитування, з особливостями аналізу контенту в соціальних мережах (для маркетингових досліджень).

Звернути увагу на проблеми репрезентативності; достовірності результатів емпіричного соціального дослідження та інтерпретації результатів соціологічного дослідження.

До круглого столу здобувачі готують доповіді на визначення теми та обговорюють дискусійні питання.

Обов'язково використовувати для підготовки рекомендовані джерела та інформаційні ресурси для аргументованої відповіді робіть посилання на джерела використаної інформації.

Якісна, сумлінна та системна теоретична підготовка до практичного заняття дасть можливість змістовно провести аудиторну роботу та конструктивну дискусію з проблемних питань.

Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. – Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 405 с.
2. Кислова О.М., Кузіна І.І. Методи аналізу та комп'ютерної обробки соціологічної інформації. Харків: Вид-во ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2020. 165 с.

3. Опитування громадської думки: Київ: Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, 2020. 110. URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/15050710775e760e8c89e8b2.88960536.pdf>
 4. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: Підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 342 с.
 5. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головаха, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с.
-

Допоміжні:

1. Головаха Є., Дембіцький С., Жуленьова О., Любива Т. Методики дослідження адаптації, інклюзії та зміни ідентичностей за умов масових міграцій: розроблення та апробація. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. №2. С. 24–41. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2020-2/4.pdf>
 2. Дембіцький С. Інтегральний індекс соціального самопочуття: альтернативний підхід. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2017. № 4. С. 109-129. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2017-4/10.pdf>
 3. Круглий стіл «Методологічні аспекти вивчення політичних установок населення щодо державних інститутів». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2021. 3. 167–186. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2021-3/12.pdf>
 4. Круглий стіл «Методологічні та методичні аспекти соціологічного дослідження громадянського суспільства в Україні». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. №3. С.5-32. <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2017-3/16.pdf>
 5. Макеєв С. Війна в Україні в зарубіжній соціологічній науковій періодиці 2022 року. *Інстит соціології НАНУ: веб-сайт*. URL: <https://i-soc.com.ua/ua/news/vijna-v-ukraini-v-zarubizhnij-sociologichnij-naukovij-periodici-2022-roku>
 6. Максименко О. Соціолог у розколотій країні: технологія і етика IX Міжнародні соціологічні читання пам'яті Н.В.Паніної та В.О.Ядова. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2016. № 1. С.65-82. С. 146-150. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2016-1/13.pdf>
 7. Міщенко М. Досвід застосування методики дослідження психологічного віку в Україні: вплив психологічного віку на соціально-політичні орієнтації. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 2. С. 57–71. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2020-2/6.pdf>
 8. Сакало О. Сьома хвиля світового дослідження цінностей (world values survey): історія, методологія та методика. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2021. №31. С. 69-73. URL: <http://apfs.onua.edu.ua/index.php/APFS/article/view/1005>
 9. Стегній О. Дискурсивний аспект достовірності емпіричного соціологічного знання. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2022. №2. С. 74–92. URL: <https://doi.org/10.15407/sociology2022.02.074>.
-

10. Сучасні методи збору і аналізу даних в соціології. Матеріали VI Міжнародних соціологічних читань пам'яті Н.В. Паніної. Київ: ІС НАНУ, 2013. 140 с. <https://isnasu.org.ua/assets/files/books/2013/smz.pdf>
 11. Яковлева Л. І. Інституційна взаємодія в умовах війни: роль парламентської опозиції. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. № 41. С. 118-123. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/41_2023/20.pdf
 12. Яковлева Л.І. Легітимність публічної влади: рецепції та новації : монографія. Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 225 с.
-

Ресурси відкритого доступу:

1. Аналітичний центр CEDOS - <https://www.cedos.org.ua/uk/research>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України - <http://www.idss.org.ua>.
3. Інститут соціології НАН України - <https://i-soc.com.ua/>
4. Київський міжнародний інститут соціології - <http://www.kiis.com.ua>.
5. Соціологічна асоціація України - <https://sau.in.ua/>
6. Соціологічна група «Рейтинг» - <https://ratinggroup.ua/>
7. Фонд «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» - <http://dif.org.ua>.
8. Центр Разумков - <http://razumkov.org.ua>

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

З метою поглиблення знань студентів з дисципліни, отримання досвіду самостійної роботи з науковою літературою та отримання досвіду проведення індивідуального якісного дослідження здобувачам пропонується виконати індивідуальне завдання.

Індивідуальне завдання передбачає виконання самостійної роботи , що відповідає етапам підготовки проведення соціологічного дослідження.

Від здобувачів вимагається знання основних проблем та визначень лекційних тем, вільне володіння категоріальним апаратом із дисципліни. Крім того, здобувачі мають самостійно розглянути завдання, призначені для самостійної роботи і, на основі цієї інформації, виконуючи відповідні завдання відповідати на поставлені питання.

Основні цілі виконання роботи:

- систематизація отриманих теоретичних знань з дисципліни, їх поглиблення і закріплення;
- розвиток навичок самостійної роботи з науковою та довідковою літературою, нормативними документами, матеріалами періодичних видань, джерелами соціологічної інформації тощо;
- отримання досвіду практичного використання набутих знань в ході польової роботи;
- отримання навичок проведення самостійного аналізу й узагальнення наукових проблем;

- отримання навичок розробки пропозицій, обґрунтування та відстоювання власної точки зору з проблеми, що досліджується, розвиток умінь пов'язувати теоретичні положення з умовами сучасної практики.

Методичні рекомендації щодо виконання роботи:

Виконання індивідуальної роботи є важливою формою самостійної індивідуальної навчальної діяльності здобувачів, що дає можливість у межах самостійної роботи над конкретною темою дисципліни розкрити більш глибоке розуміння проблематики.

Для виконання індивідуальних завдань здобувач повинен: 1) вибрати тему власного дослідження; обґрунтувати об'єкт, предмет, цілі, завдання і гіпотези, визначити загальну тактику майбутнього дослідження та обирати один методів якісного дослідження; 2) розробити інструментарій дослідження (наприклад, анкету); 3) описати (проблему або питання, яке ви хотіли б дослідити; ключове питання дослідження; дані, які ви будете збирати і аналізувати; можливу наукову або практичну цінність такого дослідження).

Написати звіт за результатами проведеного індивідуального дослідження.

Завдання для виконання індивідуальної роботи до практичних занять:

1. Використовуючи ключові категорії, терміни та поняття дисципліни складіть словник (щонайменше 10 понять).

2. Схематично розробити структуру програми соціологічного дослідження.

3. Розробити план соціологічного дослідження з застосуванням методу експерименту (за визначеною студентом тематикою).

5. На основі аналізу соціологічних досліджень КМІС, Фонду «Демократичні ініціативи», Інституту соціології та інші, визначте особливості вибірки в сучасних умовах.

6. Розробити графік роботи над анкетною та окреслити правила оформлення.

7. Розробити шкалу вимірювання для вивчення довільної соціальної проблеми (номінальну, порядкову (рангову), інтервальну шкалу та шкалу відношень (відносну)) (на вибір здобувача).

8. Визначити етичні та нормативно-правові вимоги до процесу здійснення соціологічних досліджень (опитувань, експерт-полів, спостережень) в Україні.

9. Визначте причини небажання респондентів відповідати на запитання дослідників. Основні правила інтерв'юєрів.

10. Здійсніть контент-аналіз для з'ясування соціального значимих проблем ВПО (у соціальних мережах, ЗМІ) (доповідь).

11. Розробити анкету для опитування за обраною студентом проблематикою, апробувати та презентувати результати.

12. Доповідь стосовно актуальних проблем дослідження українських соціологів (на основі вивчення матеріалів наукових конференцій та

конгресів, інформаційних ресурсів центрів соціологічних дослідницьких центрів, соціологічний досліджень).

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Сутність соціологічного дослідження.
2. Методи, процедури організації, техніка та технології проведення сучасних соціологічних досліджень
3. Класифікація (види) соціологічних досліджень.
4. Структура соціологічного знання
5. Емпіричний рівень соціології
6. Розвідувальне (пошукове), описове, аналітичне дослідження.
7. Специфіка соціологічного дослідження.
8. Соціальний факт, соціальний феномен, соціальні процеси та інститути.
9. Вибірковий метод у соціологічному дослідженні.
10. Анкета - основний інструмент дослідження.
11. Поняття репрезентативності, генеральна сукупність, вибірка сукупність, дизайн вибірки.
12. Структура анкети
13. Види вибірки
14. Типологізація питань анкети
15. Визначення вибірки та похибка випадкової вибірки.
16. Основні вимоги до запитань анкети.
17. Метод багатоступеневого районування.
18. Помилки формулювань та помилки формування віяла (набору) відповідей
19. Соціологічні опитування: поняття сутність
20. Допоміжні запитання в анкеті.
21. Соціально-демографічний блок анкети.
22. Масове опитування.
23. Процес підготовки анкети.
24. Поштове опитування.
25. Метод спостереження. Класифікація спостережень
26. Телефонне опитування
27. Експеримент як метод соціологічного дослідження
28. Омнібусні опитування.
29. Моніторингові соціологічні опитування.
30. Стадії конструювання еталону вимірювання
31. Поняття, види та моделі шкал вимірювання
32. Роллінгові опитування.
33. Методи оцінки надійності шкали.
34. Експрес-опитування.
35. Параметри основних шкал (номінальної, порядкової (рангової-), інтервальної та шкали відношень (відносної).
36. Джерела документальної інформації, класифікація документів.

37. Особливості експериментального вивчення явищ соціальної реальності.
38. Історія розвитку методу контент-аналізу
39. Сутність і можливості контент-аналізу.
40. Метод аналізу документів. Документ як об'єкт соціологічного аналізу.
41. Загальні принципи аналізу документів
42. Проблема надійності, достовірності й валідності контент-аналітичного дослідження.
43. Експериментальний метод в історії соціології. Приклади застосування методу в галузі соціології.
44. Принципи, умови, вимоги до соціологічного дослідження зі залученням методу контент-аналізу.
45. Сучасні проблем із F2F опитуванням.
46. Сучасні дистанційні методи опитування.
47. Аналіз контенту в соціальних мережах.
48. Проблеми репрезентативності результатів емпіричного соціального дослідження.
49. Сучасні підходи до вимірювання достовірності результатів емпіричного соціального дослідження.
50. Проблеми інтерпретації результатів соціологічного опитування.

РЕКОМЕНДОВАНИХ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ:

Основні:

1. Гоблик В., Щербан Т. Прикладна соціологія: логістика і методи дослідження : навчальний посібник. Мукачєво: РВВ МДУ, 2021. 108 с. URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7944/1/Applied_%20sociology_%20logistics_%20and_%20research_%20methods_%20a%20_textbook.pdf.
2. Гуменюк Л.Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.1. Львів: ЛьвДУВС, 2019. С.723-784.
3. Історико-теоретичний аналіз дослідницьких програм в соціології: колективна монографія В. Резнік, В. Степаненко; за заг. ред. В. Резніка. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 249 с. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/library/2022-istoriko-teoretichnij-analiz-doslidnickih-program.pdf>
4. Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 405 с.
5. Кресвелл Дж. В., Кресвелл Дж. Д. Дизайн дослідження: підходи на основі якісних, кількісних і змішаних методів. Київ: Наш формат, 2022. 284 с.
6. Малиш Л. Принципи та правила вимірювання структурних нерівностей у соціології: монографія. Київ: НаУКМА. 2019. 369 с. URL:

http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16851/Malysh_Pryntsypy_ta_pravyly_vymyriuvannia_strukturnykh_nerivnostei_u_sotsiologii.pdf?sequence=1&isAllowed=y

7. Опитування громадської думки: Київ: Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, 2020. 110. URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/15050710775e760e8c89e8b2.88960536.pdf>.

8. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: Наукова думка, 2006. 232 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r362.pdf>

9. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: Підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 342 с.

10. Сучасні методики контент-аналізу: навчальний посібник / Батаєва К., Іванов В., Коритнікова Н., Костенко Н., Семотюк О., Людмила Ю.; за заг. ред. Костенко Н., Батаєвої К. та Іванова В.. К.: Видавничий дім «КОНДОР», 2018. 416 с.

10. Якісні дослідження в соціологічних практиках: [навч. посіб.] / за ред. Н. Костенко, Л. Скокової. Київ: ІС НАНУ, 2009. 400 с. URL: https://i-soc.com.ua/assets/files/library/gs_ok.pdf.

11. Яковлева Л.І. Легітимність публічної влади: рецепції та новації : монографія. Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 225 с.

12. Babbie, E.R. The Practice of Social Research. 14th Edition, Cengage Learning, Belmont. 2016. 566 p.

Допоміжні:

1. Абушенко В. Пострадянська соціологія: мультипарадигмальність і «туга» за теоретичним синтезом. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2013. № 4. С. 54-68. URL: <https://stmm.in.ua/archive/ukr/2013-4/6.pdf>.

2. Александер Дж. Ч., Рід І.А. Соціальна наука як прочитання і як перформанс: культурсоціологічне розуміння епістемології (Реферативний виклад). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2013. № 2. С. 89-104. URL: <https://stmm.in.ua/archive/ukr/2013-2/8.pdf>

3. Афанасьєва Л.В., Букресєва І.В., Глебова Н.І, Глинська Л.Ф., Орлов А.В. Підготовка підсумкових документів дослідження. Навчально-методичний посібник. Мелітополь, 2019. 138 с. URL: http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/9322/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D0%B%D0%B1%D0%B8%D0%B5_%D0%94%D0%BE%D0%BA_310320%20%281%29.pdf.

4. Головаха Є. Альтернативний соціологічний словник. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2016. № 3. С. 191-194. URL: <https://stmm.in.ua/archive/ukr/2016-3/17.pdf>

5. Головаха Є. Альтернативний соціологічний словник. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2010. № 4. С. 194-195. URL: <https://stmm.in.ua/archive/ukr/2010-4/14.pdf>

6. Головаха Є. Соціологічне знання: специфіка, критерії науковості та перспектива розвитку. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2004. № 1. С. 5-14. URL: <https://stmm.in.ua/archive/rus/2004-1/1.pdf>
7. Головаха Є., Дембіцький С., Жуленьова О., Любива Т. Методики дослідження адаптації, інклюзії та зміни ідентичностей за умов масових міграцій: розроблення та апробація. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. №2. С. 24–41. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2020-2/4.pdf>
8. Головаха Є., Загороднюк Т. Соціологія Наталії Паніної: теорія, дослідження, професійна етика. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2023. №3. С. 5–19. URL: <https://doi.org/10.15407/sociology2023.03.5>.
9. Горобчак А., Любива Т, Никітіна Т. Перевірка валідності та надійності шкали культурного інтелекту в Україні. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2015. № 1. С. 132-148. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2015-1/10.pdf>
10. Дембіцький С. Інтегральний індекс соціального самопочуття: альтернативний підхід. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2017. № 4. С. 109-129. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2017-4/10.pdf>
11. Дембіцький С., Сидоров М., Плющ В., Соснюк Є., Шалімова О. Системний підхід до соціологічного вивчення індивідуальних цінностей. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. № 3. URL: <http://stmm.in.ua/archive/issue.php?issue=2019-3>
12. Казаков В. Микола Кондратьєв: теоретико-методологічні основи дослідження суспільства. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2022. № 2. С. 93–112. URL: <https://doi.org/10.15407/sociology2022.02.093>.
13. Каменська Т. Польове дослідження: підготовка, проведення та аналітика. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2023. №3. С. 116–129. URL: <https://doi.org/10.15407/sociology2023.03.116>.
14. Ковальська Є. Оцінка емпіричної валідності адаптованого індексу статусної характеристики Ворнера. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 3. С. 110–123. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2020-3/10.pdf>
15. Круглий стіл «Вибіркові соціологічні дослідження в Україні: історія та сучасні проблеми. До 70-річчя Миколи Чурилова». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2017. № 3. С. 174-179. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2017-3/16.pdf>
16. Круглий стіл «Достовірність соціологічного знання: теоретико-методологічний, емпіричний та дискурсивний аспекти». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2023. №1. С.176–214. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2023-1/13.pdf>
17. Круглий стіл «Методологічні аспекти вивчення політичних установок населення щодо державних інститутів». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2021. 3. 167–186. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2021-3/12.pdf>
18. Круглий стіл «Методологічні та методичні аспекти соціологічного дослідження громадянського суспільства в Україні». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. №3. С.5-32. <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2017-3/16.pdf>

19. Круглий стіл «Освіта: царина для соціологічних досліджень та запорука виживання суспільства в надзвичайних умовах». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2022. С. 187–212.
20. Личковська О.Р. Контент-аналіз текстів масової комунікації : навч.- метод. посібник. Одеса, «Астропринт», 2002 40 с.
21. Лучік-Мусієздова С., Мусієздов О. Про традиції та нетрадиційні методи викладання в соціології. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 1. С. 173–175.
22. Макеєв С. Війна в Україні в зарубіжній соціологічній науковій періодиці 2022 року. *Інстит соціології НАНУ: веб-сайт*. URL: <https://i-soc.com.ua/ua/news/vijna-v-ukraini-v-zarubizhnij-sociologichnij-naukovij-periodici-2022-roku>
23. Максименко О. Соціолог у розколотій країні: технологія і етика IX Міжнародні соціологічні читання пам'яті Н.В.Паніної та В.О.Ядова. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2016. № 1. С.65-82. С. 146-150. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2016-1/13.pdf>
24. Міщенко М. Досвід застосування методики дослідження психологічного віку в Україні: вплив психологічного віку на соціально-політичні орієнтації. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 2. С. 57–71. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2020-2/6.pdf>
25. Ніколаєнко В., Ніколаєнко Л. Метод і методейя: методологічні ілюзії в сучасній соціології. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2015. № 2. С. 130-142. URL: <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2015-2/10.pdf>
26. Ніколаєнко В., Ніколаєнко Л. Метод і методейя: шлях до свободи чи логічний примус. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2015. № 4. С.159-173. URL: <https://stmm.in.ua/archive/ukr/2015-4/12.pdf>
27. Резнік В. Аналіз дослідницьких програм: соціологічний ракурс. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2021. № 4. С.104–128. URL: <https://doi.org/10.15407/sociology.2021.04.104>
28. Резнік В. Орієнтувальні стратегії в структурі теоретичних дослідницьких програм. *Матеріали XVII міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми розвитку соціологічної теорії. Концептуальні стратегії дослідження соціальних наслідків пандемії COVID-19»* (Київ, 18-19 грудня 2020 р.). 2021. С. 97–99.
29. Сакало О. Сьома хвиля світового дослідження цінностей (world values survey): історія, методологія та методика. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2021. №31. С. 69-73. URL: <http://apfs.onua.edu.ua/index.php/APFS/article/view/1005>
30. Сапелкіна О.В., Чепурко Г.І. Емпірична соціологія : курс лекцій. Львів, Простір-М, 2018. 268 с.
31. Соціологічне метатеоретизування: історія та сучасність./ під ред. В. Резнік. Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. 506 с.
32. Стегній О. Дискурсивний аспект достовірності емпіричного соціологічного знання. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2022. №2. С. 74–92. URL: <https://doi.org/10.15407/sociology2022.02.074>.

33. Сучасні методи збору і аналізу даних в соціології. Матеріали VI Міжнародних соціологічних читань пам'яті Н.В. Паніної. Київ: ІС НАНУ, 2013. 140 с. <https://isnasu.org.ua/assets/files/books/2013/smz.pdf>
34. Яковлева Л. І. Інституційна взаємодія в умовах війни: роль парламентської опозиції. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. № 41. С. 118-123. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/41_2023/20.pdf
35. Яковлева Л. І. Інституціональна теорія: у пошуках рецепту легітимності публічної влади. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. № 36. С. 147-152. URL: <http://apfs.onua.edu.ua/index.php/APFS>
36. Яковлева Л. І. Президент говорить! Новорічні звернення президентів України: політичний PR, ритуал, раціональний дискурс (частина 2: В. Янукович, П. Порошенко, В. Зеленський). *Науковий журнал «Габітус»*. Вип. 19. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 37-41.
37. Яковлева Л. І., Шамша І.В., Яковлев Д.В. Президент говорить! Новорічні звернення президентів України: політичний PR, ритуал, раціональний дискурс (частина 1: від Л. Кравчука до В. Ющенка). *Науковий журнал «Габітус»*. Вип. 18. Т. 1. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 43-48.
38. Yakovleva L., Yakovlev D. Institutional interaction and political choice in a transitional society. what role for the social sciences? *The role of social sciences in Ukraine and the world: milestones and outlook: collective monograph / O. Boryslavska, D. Kislov, V. Liakh, N. Nesprava, etc.* Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2020. 168 p. P. 146-163. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-190-2/146-163>

Ресурси відкритого доступу:

1. Аналітичний центр CEDOS - <https://www.cedos.org.ua/uk/research>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України - <http://www.idss.org.ua>.
3. Інститут соціології НАН України - <https://i-soc.com.ua/>
4. Київський міжнародний інститут соціології - <http://www.kiis.com.ua>.
5. Соціологічна асоціація України - <https://sau.in.ua/>
6. Соціологічна група «Рейтинг» - <https://ratinggroup.ua/>
7. Фонд «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» - <http://dif.org.ua>.
8. Центр Разумков - <http://razumkov.org.ua>

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Лілія Іванівна Яковлева

ТЕХНОЛОГІЇ СУЧАСНИХ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних і самостійних робіт
для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 054 «Соціологія»

*Електронне видання
в авторській редакції*

Формат 60x84/16. Ум-друк. арк. 2.

